

ВІСТНИК

(Nachrichtenblatt
des Bundes
für Befreiung der Ukraina)

Союза визволення України

Виходить що тижня в неділю.

Редагує Комітет.

Річна передплата вносить 15 К., 15 Мар., 3 Дол., 6 рублів,
піврічна 8 К., 3 рублі, квартальна 4 К. 50 сот., 1.75 руб.
Кожда зміна адреси 50 с. Ціна сього числа 40 сот., 15 коп.

Видає і відповідає за редакцію: Микола Троцький.
Адреса редакції: Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 19.
Адміністрація: Tür 6. Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090.

Менших рукописей і віршів не звертаєть ся; з приводу того не входить ся в ніяку переписку.

IV рік. Ч. 29.

Відень, 15-го липня 1917.

Ч. 159

ПРОСИМО ВІДНОВИТИ ПЕРЕДПЛАТУ, ИНАКШЕ ЗДЕРЖИТЬ СЯ ВИСИЛКУ ВІСТНИКА.

Записка Української Центральної Ради тимчасовому правительству.

„Кіевская Мысль“ з 9 й 10 червня н. ст. друкує за „Новою Радою“ текст декларації делегації Української Центральної Ради, яку надрукувала „Нова Рада“ під заголовком „Особливий увазі тимчасового правительства й російської демократії“. Ось текст сеї записки.

„Зрієт українського руху, що так інтензивно проявив ся в днях революції, вимагає нових метод для його оцінки, нових підхідних шляхів, не говорячи вже про саме фактичне познайомленне з його висловом. Міжтим у сій сфері лишило ся все по старому й російські громадянські круги в більшости стають на давні неозначені позиції.

Се вже й тепер сумно відбиваєть ся на взаїмних відносинах двох братніх народностей, а на будуче грозить се дуже й дуже небажаними комплікаціями, а щоб їх усунути та злагіднити, обидві сторони повинні поробити заходи державного та громадянського значіння.

Для людей, що мало познайомлені з історією і характером українського руху, зовсім незрозумілий той розмах, котрий проявив він зараз у перших днях революції. То, що уважало ся справою невеличкого гуртка інтелігенції, нагло прибрало масовий характер: національні гасла й домагання стали дуже популярними в народніх масах. Се пояснюєть ся тим, що український рух, у своїй істоті глибоко демократичний, все стояв на ґрунті народніх потреб, широко охоплюючи їх, і все говорив доступною і зрозумілою народовою мовою про його власні інтереси. Ось чому від самого початку свободного життя став сей рух організуючою силою, сповнем, ось чому до нього прилучали ся щораз більші сили народу, справедливо бачучи саме тут гарантію здійснення своїх загально-людських і національних потреб і домагань. Відроджена українська преса щоденно приносить вістки про те, як серед українських мас все більше й більше проявляєть ся громадянська та національна свідомість: українське село організуєть ся під гаслами, виставленими українським рухом. Про те саме говорять дуже численні й многолюдні зїзди, що відбувають ся на Україні в останнім часі: кооперативні, Селянського Союзу, військові, національні в широкім змислі слова, педагогічні, партійні і т. ин. Сї зїзди представляли в цілости міліонову масу (один військовий зїзд у Києві представляв собою — 993.400 зорганізованих солдатів) і в розв'язці національних завдань виявили себе одною спільною всім душею.

При всім неоднаковім складі їх учасників усі названі зїзди однодушно сходять ся в національних домаганнях, як політичних (автономія і федерація), так і культурних (українізація школи, громадянських інституцій і т. ин.) і признають своїм найвищим національним органом Українську Центральну Раду у Києві. Центральна Рада оснувала ся в перших днях революції з цілю надати організаційні форми стихійному рухови на Україні.

Находячи ся в осередку руху, вона дійсно послужила тою організаційною основою, коло котрої почали збирати ся українські сили. Вона зуміла виробити й поширити популярні та зрозумілі для народу гасла нового державного ладу та здобула значінне дійсне національне представництво на Україні. Зокрема се стало на твердий ґрунт потім, як на многолюднім зїзді представників усіх зорганізованих сфер українського народу, котрий відбув ся у Києві у Великодню неділю, обновлено Центральну Раду й доповнено її новими силами. В даній хвилі вона є виборним органом національного представництва на Україні, авторитет і значінне якого лежить у загальнім призначенні його демократичними кругами українського населення.

Сьогодні, здійснюючи національно-культурну автономію українського народу, Центральна Рада відіграє величезну організаційну ролю, будучи національним сповнем для найріжнородніших сфер українського народу. Строго демократична у своїм складі, побудована на зразок правильного представництва зорганізованих сил, вона має необхідний їй авторитет і засоби вислову щирих бажань українських народніх мас, які поручили їй висвітленне й охорону своїх інтересів. Голос Центральної Ради — се голос зорганізованого народу. Тому він повинен мати відповідне значінне в державних справах, що торкають ся побуту й конструування українського народу. З сього короткого нарису видно, якої кольосальної стихійно-організаційної роботи довершила за тих три місяці українська демократія.

А як відносить ся до того на правду казкового пробудження 35-міліонового народу російське громадянство там на Україні? Треба зараз з початку сказати: відношенне неглибоке, незв'язане з інтересами революційної Росії, навпаки таке, що грозить багатьома комплікаціями для усієї справи свободи. Причин сього багато. А головна з них се клясові інтереси. Пануючі шари на Україні — не-Українці.

Промисловість у руках буржуазії російської, жидівської, французької; торговельну, а також велику частку аграрної буржуазії творять Поляки, Росіяне й Українці, що давно називають себе „русскими“. Так отже всі адміністративні обов'язки в руках не-Українців. А сфери експлуатованих — велика частка городського пролетаріату, ремісники, дрібна служба — Українці.

Таким робом у даній хвилі нема на Україні української буржуазії, що признавала б себе такою. Є окремі особи, невеличкі групи, що прилучають ся задля своїх класових інтересів до пануючих класів під економічним оглядом, але клас, повторяємо, ще нема.

Наслідком сього серед українських партій досі не було жодної, яка не внесла б до своєї програми ідеї соціалізму. Очевидно, сі окремі особи та групи завдяки класовому нахилу скоро зіллуть ся в одну компактну масу й заложать фундамент виразно національно-означеної української буржуазії і очевидно боротьба за панування повинна розгоріти ся між буржуазійними сферами всіх націй на Україні.

І ось саме та перспектива боротьби й передбачення побіди української буржуазії настроюють неукраїнські пануючі сфери населення дуже ворожо до всього українського руху. До того необхідно додати ще в цілому — національний момент. Увісавши з молоком самодержавності ідеї централізму, привикнувши глядіти на Україну тільки яко на полуднево-західний край російської імперії, а на Українців яко на „хахлів“, що відрізняють ся від Росіян тільки деякими маленькими побутовими окремінностями, ніколи не турбуючи ся про те, щоб познайомити ся з життям сих „хахлів“ і їх ідеалами, що ніколи не замирили, навіть під гнетом царизму, буржуазійна інтелігенція не змогла, не найшла в собі сили підняти ся до правильного розуміння процесу, який відбував ся цілий час. І піддаючи ся сим двом силам — класовому й національному егоїзмові — пішла дорогою енергійного супротивлення організації української демократії. Для сього уживали ся всі можливі способи.

Перекручуючи факти, як у пресі, так і в горожанських розмовах, розпускають чутки про те, що „хахли“ хочуть відокремити ся від Росії, що вони збирають ся прогнати з України всіх не-Українців, бо, мовляв, їх гасло — „Україна тільки для Українців“, що загалом увесь український рух без ріжниць соціально-політичних окремінностей — се контр-революційний рух, який вимагає негайного припинення. І так дуже настрахав їх величезний зріст сього руху, що вони заразили своїм переляком навіть демократичні сфери не-Українців. Коли у Києві мав зібратися національний всеукраїнський зїзд, по городі стали поширювати ся дурні чутки, що Українці мають замір проголосити сей зїзд Українськими Установчими Зборами й по нїм прогнати всіх не-Українців. Не зважаючи на се, що програму засідання зїзду оповіщено ще передтим, що в ній не було й натяку на Установче Зібрання, всі неукраїнські елементи, навіть і соціалістичні групи, повірили тим чуткам, перелякали ся і почали робити заходи. На щасте вони поробили найраціональніші заходи, себто запитали самих Українців, чи се правда? Відповідь Українців успокоїла й на деякий час розвіяла тяжку атмосферу.

Але наскільки заразила ся і російська демократія настроями російської буржуазії, наскільки ідея національного панування на Україні російського народу, ідея господаря, власника, глибоко віла ся у свідомість навіть демократичних елементів, показує сей незвичайно підвищений ворожий настрій, під впливом якого напр. у предсідателя київської ради робітничих і салдатеьких депутатів на нараді соціалістичних організацій усіх національностей вирвала ся погроза розігнати багнетами український зїзд. І треба зазначити, ся погроза, ся ворожість у більше або менше культурній формі цілий час гніздить ся у свідомості і буржуазійних і небуржуазійних сфер неукраїнського громадянства. Ніякі запевнення Українців не можуть побороти сього збаламученого національного почування господаря, якому хоче на-

нести удар підчинена досі національність, нанести удар самим фактом свого існування, своєї ростучої організації й тим, що вона природно (а не насильно) витісняє з пануючого становища того господаря.

Заходить цілий ряд фактів, що в них у більшому або меншому ступні висловлюють ся та ворожість. Справа українського полку, організацію якого всі неукраїнські сфери уважали трохи не загибеллю Росії, „ножем у спину революції“, иншими подібними страхами, тепер, коли воєнна власть признала можливим формувати цілі корпуси, ясно показала, що люде берегли не інтересів революції й Росії, а своїх класових або національних позицій.

Так само всі заходи, признані в останнім часі пануючими у Києві неукраїнськими сферами за необхідні, повстають на тім самім ґрунті й нетільки не схиляють ся утвердити та закріпити демократичні основи, проголошені революцією, але навіть ідуть їм наперекір. Так напр. постановва київської ради робітничих і салдатеьких депутатів про зїзди відкрито та грубо нарушує основи виявленої волею революційного народу свободи зборів.

Відповідно до сеї постанови можна від сьогодня скликати зїзди тільки за дозволом київської ради робітничих і салдатеьких депутатів. І нетільки за дозволом, але й по регламентації ради. Сей крок мотивують тим, що у Києві в останнім часі відбуваєть ся дуже багато зїздів: селянських, кооперативних, салдатеьких. Хоч у сім мотиві й не згадується про те, що майже всі такі зїзди були українські, всеж кождому ясно, що постановва вимірена виключно против Українців.

Аналогічне до того бажання київського виконавчого комітету громадянських організацій виділити Київ в окрему адміністративну одиницю, незалежну від усього краю.

Признаючи, що в зросійщенім за довгі роки абсолютизму Києві перевага неукраїнського елемента недовговічна, що край з розвитком демократичних основ нового життя залле сей остров національною хвилею, пануючі елементи старають ся відгородити його від рідної йому стихії високою греблею, ізолювати його від краю.

Не маючи можливости в сій короткій записці навести всі важніші факти прояву національної ворожнечі російського громадянства до українського відродження, ми спинаємо ся на вже вказаних прикладах. Але зі свого боку ми вважаємо своїм громадянським і моральним обов'язком зложити таку заяву: Таке відношення ми вважаємо злочинним для справи революції й таким, що лишить тяжкі наслідки для усієї Росії.

Люде, що живуть по городах України, бачуть перед собою зросійщені вулиці сих городів, чують довкола жаргонову російську мову, цілком забувають на те, що сі городи тільки маленькі острівці серед моря усього українського народу. Забувають, що по кількох літах зросійщений елемент значної частки населення тих самих городів вернеть ся до рідної стихії, що зросійщення деяких центрів України, котре видаєть ся таким повним, се тільки хвилева поява, виторворена ненормальними умовами знищеного абсолютизму й централізму, котрий стараєть ся урятувати свої позиції. Мало того, засліплені класовим або національним егоїзмом, загіпнотезовані сею облудною ясністю свого національного панування, сі люде не бажать рахувати ся з тим, що вже існує нетільки почуття звязи з інтересами усієї державної цілости (тут коректурний пропуск у „Новій Раді“). Всі ті дуже численні зїзди (селянські, кооперативні, партійні, загально-національні), на котрі делеговано представників мільйонної зорганізованої української демократії, повинні б уже переконати всіх, що український рух не видумка гуртка інтелігентів, як його все рекомендувало російському громадянству царське правительство, а що се величезна сила, яка вирвала ся зпід вікового гнету, що ся сила росте з кождою, навіть не дню, а годиною, що спинити її, якби не хотіли сього її вороги, вже рішуче нема ніякої можливости, бо пробудив ся 35-мільйонний народ. Треба вернути ся до царизму, до пониження всіх прав людини й горожанина,

щоб жити деякою надією повернути українську демократію до первісного стану „пониженого й закованого раба“. Бо в національній самосвідомості передовсім вилило ся у широких народніх мас почуття тих прав, тої гідности людини й горожанина. Від сьогодні він не „хахол“, не „бидло“, не „музик“, а Українець, рівний з усіма тими, хто до революції мав власть понижати його.

І домагання національної школи, армії, українізації всього життя на Україні має у коріні головню се відроджене, визволене почуття гідности людини. І віра в се така велика в масах, що вони в перший час навіть не могли зрозуміти, з якої причини се їх бажання, се свобідне прегарне почування зустрічає зле, недобре, вороже до себе відношення у тих, хто стоїть на чолі демократичного руху. В їх простій, незатроєній спокую психиці не укладаєть ся така сильна протирічність. Вони думають, що кождий, хто би не був, обовязаний разом з ними радувати ся і веселити ся їх визволенням, їх переродженням з рабів у людей. Нетільки радувати ся, але й усіма силами пособляти такому чудовому переродженню.

Зовсім зрозуміло, що впертий опір доводить до розчарування, далі до ворожнечі, а вкінці до страшного обурення. Тепер на всіх з'їздах, зборах скрізь тільки й чуєш скарги, докори, погрози. І чим впертійше стоїть одна сторона, тим сильнійше та глибше відаєть ся недовіре до Росіян, тим ширше розливаєть ся хвиля стихійного протесту.

Невідповідальні особи, не розуміючи усього того, що тепер відбуваєть ся, немовби з якоюсь цілю далі ставляють різні перешкоди організації українських мас. Українська Центральна Рада яко представницький орган, зорганізований українською демократією, досі відогравала, навіть і тепер відограє здержуючу ролю, звертаючи рух у зорганізоване річище.

Але вона могла й може се робити тільки до того часу, поки така організація іде в контакт з природним розвитком народнього руху. Коли з якоїсь причини вона муєтиме спитати або навіть відмовити ся від своєї організаційної діяльности, її знесе стихійний потік. До сього може її приневолити негативне відношення, як місцевого, так і російського громадянства зокрема. А таке негативне відношення до українського руху зазначено нетільки на Україні, але і в центральній Росії. Коли не відкрите негативне відношення, то затушовуване або просто ніяке.

Ми не можемо мовчати, а повинні попередити всю російську демократію про дуже велику небезпеку з приводу такого відношення. Росія і без того находит ся в грізнім положенню і без того нема дисципліни в армії, нема дозову хліба в краю.

Не вільно підбурювати мільони людей, що стоять на фронті і відчувають тяжку обиду своїх найблагороднійших поривів, не можна доводити тих людей до того, щоб вони, занепокоєні незадоволенням нїдного з їх бажань, піддали ся стихії й кинули ся на Україну, як грозять вони в багатьох своїх заявах. Не можна доводити селян до погроз лишити без хліба увесь край. А се роблять ті люде, що бажать відділити Київ від України. Природно, що на се селяне відповідають: а що буде, як ми відділимо ся від вас? Ми беремо на себе сміливість звернути найсерйознійшу увагу тимчасового правительства, Ради робітничих і салдатських депутатів і усієї російської демократії на теперішній стан справ і закликаємо піти нам назустріч у розв'язці нашого тяжкого відповідального завдання — звернення української стихії на такий шлях, котрий нетільки не пособляв би все ростучим спорам, а навпаки помагав би організації сил усієї Росії. Ми закликаємо як найуважнійше прислухувати ся до гомону сеї стихії. Як що правительство й російська демократія уловлять в нім ноти, на котрі треба відповісти згодою, вони зроблять то, що се стихія стане найвірнійшим, найбільше одушевленим чинником волі Росії. Як що вони не звернуть на все те уваги або навіть віднесуть ся ворожо, то се стихія відвернет ся від них. І тоді Українська Цен-

тральна Рада передасть свої завдання в руки тих, хто буде такий сміливий, що візьме їх на себе.

До самого останнього часу Українська Центральна Рада була в можности здержувати ся від того, щоб ставити до правительства якісь домагання, давно вже заявлені цілим рядом постанов з'їздів українського народу. Але все ростуче нерозумінне завдань і цілей української демократії з боку російського громадянства, а також його ворожість до українського руху, а з другого боку ростуче недовіре української демократії до російського громадянства й щораз більший напір на нас з боку сеї демократії приводить нас до твердого переконання, що одиноким правильним виходом з положення буде негайне задоволення домагань, котрі українська демократія в особі Української Центральної Ради представляє тимчасовому правительству й Раді робітничих і салдатських депутатів і котрі ми тут коротко викладаємо:

1. Беручи під увагу однодушне домагання автономії України, виставлене українською демократією, сподіваємо ся, що тимчасове правительство висловить у тім або іншій акті принципіально своє прихильне відношення до сього постуляту.

2. Необхідність поставлення української справи на міжнародній конференції у звязку з долею Галичини й частей української землі, зайнятих Німцями, спонукує зараз же принципіально порішити справу участі в такій конференції представників українського народу, бо така участь вимагає негайного пороблення приготівчих практичних кроків, що торкаєть ся закордонної України.

3. Для всестороннього познайомлення правительства з настроями на Україні, з домаганнями українського населення, а також для практичної помочи правительству в переведенню в життя різних заходів, викликаних окремностями життя краю, необхідно оснувати при тимчасовім правительстві уряд окремого комісара для справ України.

4) Для об'єднання правительствених мір в усіх губерніях з українським населенням необхідний уряд окремого комісара з краєвою радою при нім.

5. В цілі піднесення бойової сили армії й відродження дисципліни необхідно перевести в життя виділення Українців в окремі військові часті, як в тилу, так, наскільки можна, й на фронті.

6. Призану тимчасовим правительством українізацію початкової школи необхідно розтягти й на середню та на вищі школи, як у зміслі мови, так і предметів навчання.

7. Відповідальні місця, як горожанської, так і духовної адміністрації на Україні необхідно обсаджувати особами, що користують ся довірем населення, говорять його мовою і знайомі з його побутом.

8. Для задоволення національних потреб, здавлених за старого режіму, необхідно відпустити з державної каси в завідування Центральної Ради відповідні засоби.

9. Необхідно дозволити відіхати до Рідного Краю тим закордонним Українцям, котрих виселено несправедливо з місць їх постійного побуту, а також улекшити участь полонених Українців-Галичан, розмістивши їх по українських губерніях.

Члени делегації Української Центральної Ради: В. Виниченко, Д. Коробенко, Письмениий, Д. Ровинський, Н. Ковалевський, О. Пилькевич, А. Чернявський, С. Бфремів, І. Сніжний, Г. Одинець.

Свято революції скінчило ся! Настає грізний час!

Такими словами схарактеризував проф. Михайло Грушевський на всеукраїнськім селянськім з'їзді факт відкинення тимчасовим російським правительством жадань Української Центральної Ради. Становище російської революційної демократії в українській справі дійсно є поворотом до передреволюційних буднів, коли перед Українцями стояла з російського боку глуха стіна — „не было, нѣтъ и быть не может“. Ся

формула тепер не уживається (не ті часи!), але фактичне відношення Росіян до української справи недалеко від неї відбігає. Але не ті часи! Український народ виріс з пеленок, прокинувся до політичного сну й не може далі терпіти, щоб над його потребами та змаганнями переходили до денного порядку, щоб його зневажали, щоб йому перешкождали кувати свою долю по власній волі.

Російська революційна демократія, відкидаючи найуміркованіші перехідні жадання Української Центральної Ради, завдала смертельний удар загально-російській революції, скомпромітувала її визвольні гасла й, образивши найвищу політичну репрезентацію українського народу, поставивши в сумнів репрезентаційне право Української Центральної Ради, кинула Українцям рукавичку. Українці її підіймають, свідомі слухності своїх домагань, своєї сили й відповідальності перед історією. Між українською і російською демократією, між двома великими народами сходу зриваються штучні мости, що їх побудувала епоха царизму. Починається відкрита боротьба за відмежування, за національне самоозначення в найповнішій значінню цього слова. Грізний час настає!

Подаємо в упорядкованій формі найважливіші події й факти в зв'язку з відкиненням правительством домагань Української Центральної Ради.

Російські демократи у Києві застерігають собі слово в українській справі.

„Кіевская Мысль“ з 10 червня н. ст. пише: На вчорашнім засіданні виконавчого комітету А. Гольденвейзер на вістку про розмову представників Центральної Української Ради з товаришем міністра внутрішніх справ Щепкіним у справах, які торкаються будучої управи України, домагався, щоб заки сі питання розгляне тимчасове правительство, наперед їх обговорити у виконавчій комітеті або хочби мати можливість бути докладно познаним з ними. Гольденвейзер запропонував звернути ся з запитом з цього приводу до товариша міністра Щепкіна.

Ця справа викликала досить довгі дебати. А. Доротов поставив справу ширше та в зв'язку з оголошеною в „Новій Раді“ декларацією Української Центральної Ради підніс питання про скликання загального засідання виконавчих комітетів усіх рад об'єднаних громадянських організацій, робітничих і військових депутатів і коаліційного студентства для обговорення декларації. Доротов указував, що виконавчому комітету як органі, котрий здійснює владу тимчасового правительства у київській області, треба конче реагувати на все те, що відбувається ся у Києві, треба конче знати, яку програму управи України виробила Рада.

Проф. Ю. Вагнер звернув увагу, що від деякого часу представники української національності у виконавчій комітеті перестали ходити на засідання. Невідомо, що се: демонстрація, чи звичайне слабе ходження на засідання?

М. Порш (Українець) рішуче висловив ся проти пропозиції обговорювати українську декларацію на об'єднанім засіданні або засіданні виконавчого комітету, бо виконавчий комітет — не політична організація, а орган влади й не органі влади обговорювати течії політичної думки, се справа політичних партій.

А. Лепарский (начальник київської міліції) доглянув у декларації Українців і в усім тим, що зв'язане з поїздкою української делегації до Петрограду, бажанням одної національності зосередити владу у своїх руках. Не можна допустити, щоб якась національність в якійсь області здійснювала свою владу (?). Кому дорогий порядок, кому дороге об'єднання, той повинен висловити ся за тим, щоб справу про наші взаємні відносини до Українців поставлено у всій ширині.

Такі самі погляди розвивав і С. Зелінский, котрий вказував на те, що недостача представників Українців у виконавчій комітеті приводить до задумання...

Накінець виконавчий комітет ухвалив вислати товаришеві міністра внутрішніх справ Щепкіну телеграму, текст якої

подали ми в попереднім (158) числі „Вістника“ у вістях п. з. „Київські Росіяне ставляють опір українським домаганням“.

Склад правительственной комісії в українській справі.

„Русское Слово“ з 17 червня н. ст. доносить з Петрограду під датою попереднього дня, що окрема нарада (комісія) під председательством тов. міністра внутрішніх справ Д. Щепкіна, котрій правительство поручило вислухати заяви делегатів Центральної Української Ради, познайомити ся з мотивами заявлених Радою жадань і установити точку погляду на можливе при нинішніх умовах здійснення жадань Українців. У нараді взяли участь: проф. Котляревський, товариші міністра внутрішніх справ Авінов і Урусов, від міністерства війни полковник Туган-Барановський і член юридичної наради при тимчасовім правительстві Лазаревський.

Представлені делегацією жадання, подрібно виложені в особній записці, яку друкуємо окремо, розпадають ся на три основні групи: 1) видання тимчасовім правительством окремого акту принципіального значіння в справі автономії України; 2) негайне виділення в окрему адміністративну одиницю 12 губерній з українським населенням з заведенням краювої ради та з установленням при тимчасовім правительстві окремого комісара для справ України; 3) утворення окремого українського війська.

Деякі вістки про перебіг сеї наради подали ми в попереднім числі „Вістника“*. Народа, вислухавши жадання української делегації, не дала від себе ніякої відповіді тій делегації, але зreferувала справу тимчасовому правительству, яке й відкинуло українські жадання, оголосивши про се особній комунікат.

Мотиви відкинення українських жадань.

В тім комунікаті, опрацьованім юридичною комісією при правительстві, подаються такі мотиви відкинення українських жадань (подаємо за „Русскимъ Словомъ“ з дня 17 червня).

Передовсім правительство сумнівається, чи можна Центральну Українську Раду уважати правосильною в змислі признання за нею компетенції висловлювати волю всього населення тих місцевостей, які Центральна Рада бажає включити в територію будучої автономної України? Тому, що Рада не вибрана шляхом всенароднього голосування, тимчасове правительство не може признати її виразницею правдивої волі всього українського народу. Дятого тимчасове правительство признає, що як з формального боку, так і з фактичного справу установлення автономії України можуть порішити тільки Установчі Збори.

З сеї точки погляду для тимчасового правительства було б тяжко видати якийсь акт в справі автономії України, бо сеї поступок мав би випереджуваче значіння. Крім того видання акту принципіального значіння, без докладного означення змісту поняття автономії України, могло б повести до різномірних територіальних і інших непорозумінь.

Отсе відмовне рішення в справі видання акту про автономію України прийняло тимчасове правительство одногод о с н о.

Так само тимчасове правительство признало, що воно не має права установляти новий адміністративний лад України з виділенням в її територіальний склад 12 губерній і утворенням окремих комісарів, бо тим самим наперед розв'язувано б справу будучого ладу України, котра на думку тимчасового правительства цілком належить до компетенції Установчих Зборів.

Щодо справи самостійного українського війська—тимчасове правительство признало можливим тимчасове порішення сеї справи тільки в тім обемі, в яким се означив міністер війни у своїх заявах українським організаціям у Києві.

Приймаючи таке рішення в справі предложених українською делегацією жадань, тимчасове правительство підчеркує рівночасно, що воно признає національні окремішности та своєрідні умови життя України й від-

* Див. статю: Російське правительство відкидає домагання Української Центральної Ради.

повідну необхідність розв'язки справи будучого ладу України, котра в повнім обемі належить до Установчих Зборів.

Погляд на справу міністра-предсідателя кн. Львова.

Відомий україножер, посол до Думи Шульгин, налякавши ся самого факту, що правительство застановляє ся над українською справою, удав ся до предсідателя міністрів кн. Львова за „вясненнями“ й подав до „Кієвлянина“ таке „заспокоєнне“ кн. Львова: „Правительство в жаднім випадку не дасть згоди на українські домагання до Установчих Зборів. Автономія України—се справа усього російського народу. Тимчасове правительство одержало власть від усієї нації й не може взяти на себе відповідальности за розшматкування Росії. Коли народи та племена Росії забажають розмежувати ся, се їх справа. Але такий акт від імени тимчасового правительства, котрому вручена російська держава в цілости, був би нічим неусправедливою розротою того, що поручено охороні правительства. Сього тим більше не можна зробити в часі війни, яку видано Росії та всім її частям, а Малоросії грозить може щось більше ніж Великоросії. Як що Українці бажають проголосити автономію до часу Установчих Зборів, — значить, вони побоюють ся, що Установчі Збори не згодять ся на автономію. Значить, хочуть те зробити не в порядку згоди, а проти волі решти Росії.

„Але у правительства нема навіть переконаности про те, чи висловлює дійсні бажання всього населення полудня Росії та його група, котра називає себе Українцями та проявляє велику активність. Правительству зовсім невідомо, як стрінуть се Великоросії й інші племена, коли київську, подільську, волинську, чернигівську, полтавську, харківську, катеринославську й таврійську губернії Українці проголосять автономними, не захотівши навіть запитати про се думки решти Росії. Дуже можливо, що се признасть ся актом неуваги й нерозуміння спільности інтересів у минулім і будучині і що се викличе в найвищім ступні ворожі почування до Українців. А з того ворожого відношення можуть повстати великі комплікації. Тому правительство всіма силами буде протиділати змаганням розв'язати українську справу до Установчих Зборів“ (Р. С. з дня 16 червня н. ст.).

В передачі розмови Шульгина з кн. Львовим іншими часописами мав кн. Львов сказати, що він не знає, що то за особи, які виступають іменем Українців!

Становище київських громадянських (російських) організацій.

„Русское Слово“ з 17 червня н. ст. доносить, що дня 16 червня відбуло ся у Києві дуже численне обєднане засідання громадянських організацій, присвячене українській справі. Засідання скликано по одержанню вістки, що правительство відкинуло домагання Українців, для розглянення сих домагань.

Засідання зайняло ся українською справою у цілій її ширині. Більшість бесідників указувала, що правительство поступило зовсім добре, відмовивши ся розв'язати справу, яку розв'язати мають повновласть тільки Установчі Збори. Київські громадянські організації повинні цілою силою свого авторитету піддержати тимчасове правительство. Деякі бесідники думали, що Українці добивають ся тільки принципіального признання їх прав. Міжтим в дійности вони самі здійснюють уже ті права, напр. захопили „Народній Дім“.

Представник ради військових депутатів капітан Карум домагав ся виступити рішуче й говорити щиро, відкинувши всякі двозначности, як се робить декларація Українців. — Українці не довіряють російській демократії — говорив він. — Ми в свою чергу не довіряємо Українцям. Українці ухвалили явочним порядком відбуту заборонений військовий зїзд. Се непризнання власти!

Начальник міліції Лепарский, цитуючи слова проф. Грушевського на українськїм зїзді, говорив: — Не можна скривати, що ми йдемо до горожанської війни. Вже тепер спостерігаємо випадки захвату, анархії й зорганізованого убійства (?), що є наслідком внесення національних пристрастей.

Представник соц.-дем. меншевиків Левін вказував, що українські с. д. ідуть разом з большевиками, але загострюють не соціалні, а національні питання і займають ся демагогією. Українські соц. демократи — говорив Левін — у своїй газеті написали, що Керенский душить свободу. Чи се не демагогія?

Представник ради робітничих депутатів Доротов указував, що соц. демократи все висловлювали ся против армії. А сьогодні українські с. д. домагають ся національної армії. — Тримати національну армію — говорив Доротов — се значить звернути багнети на другу національність або самим сидіти на тих багнетах.

Присутні на зборах представники Українців Єфремів і Ніковський обмежили ся до коротких заяв. Єфремів підкреснув недостачу спільної мови й невідповідний тон дискусії. Ніковський заявив, що Українці не домагають ся від правительства розв'язки справи автономії. Правительство повинно висловити свою думку в сій справі, а також вступити на шлях здійснення автономії. Переходячи до справи українських військ, Ніковський вказував, що в одній українській часті, котра прибула на фронт, було на 200 людей більше комплекту, тоді, як поїзди, що ідуть на фронт з червоними прапорами, приходять на місце порожніми. — Ви нам не вірите — говорив він. — Повірте, а все буде добре!

Зібранне ухвалило таку резолюцію (подаємо за часописом „День“ з 17 червня н. ст.): „Обєднане засідання виконавчих комітетів громадянських організацій, ради робітничих депутатів, ради депутатів військ київської воєнної округи й ради коаліційного студентства, вислухавши телеграму тимчасового правительства у відповідь на декларацію Української Ради, освідчає: Стоячи зовсім виразно на ґрунті порядку в Росії і на принципах децентралізації та широкої автономії, ми вповні прилучаємо ся до тимчасового правительства й усією силою свого авторитету готові піддержати його точку погляду щодо того, що ся справа в зміслі загальних основ автономії, її обєму й фактичного змісту може бути розв'язана тільки Установчими Зборами. В теперішнім часі на нашу думку може бути мова тільки про приготування справи до Установчих Зборів і про здійснення культурно-національних гасел“.

Свято революції скінчило ся! Настає грізний час!

Та сама часопись доносить з Києва під датою попереднього дня, що того дня на всеукраїнськїм селянськїм зїзді у Києві проф. Грушевський, оголосивши одержану з Петрограду від члена української делегації Стебницького телеграму про відкиненне правительством українських жадань, заявив: „Свято революції скінчило ся! Настає грізний час! Україна повинна бути зорганізована! Свою долю повинен рішати тільки український народ. За нього ніхто инший не рішить. Я переконаний, що свободна автономна Україна буде жити“. (Сї слова покрито гучними окликами: „Хай живе вільна Україна!“). Потім проф. Грушевський звернув ся до зїзду з проською як найскорше закінчити вибори тимчасової Ради селянських депутатів України, щоб разом з Комітетом Української Центральної Ради зараз того самого дня уладити нараду з приводу положення, витвореного відношенням правительства до домагань Українців.

Відгомін постанови правительства на всеукраїнськїм селянськїм зїзді.

Як доносить „Русское Слово“ з 13 червня н. ст. з Києва, на засіданнях всеукраїнського селянського зїзду в днях 11 й 12 червня відбували ся бурливі та пристрасні

дебати з приводу реферату про переговори спеціальної делегації з тимчасовим правительством про українську автономію. На зїзді помітно переважають шовіністичні й сепаратистичні змагання. Промовці заявляють про своє недовіре до російської революційної влади та її органів, а разом з тим накидають ся і на Центральну Українську Раду, яка на їх думку не показує досить енергії в осягненню національно-політичних жадань Українців. Промовці відкрито говорять, що нема чого сподівати ся ані від тимчасового правительства ані від російської демократії. Треба зеднати ся з українськими соціалістичними партіями в цілі фактичного здійснення своїх національно-політичних прав. Частина промовців обстоює негайне відокремлення України в самостійну державну одиницю, негайне скликання сойму для проголошення української республіки й т. ин. Член делегації О д и н е ц ь між иншим заявляє: „На Петроград, на сю калюжу, де лежить багато костей нашого народу, нам нема чого покладати ся. Треба організувати ся. Ся зорганізованість дасть нам автономію“.

„Сумно нам, — говорить другий член делегації селянин К о в а л е в с ь к и й, — ми сподівали ся, що нове правительство піде новими шляхами, й помилили ся; Полякам признало правительство незалежність Польщі; ми не сього хочемо, хочемо лише признання права підготувати край для управи по своім законам; права Фінляндії ширші ніж наші. Недавно у київським виконавчим комітеті заявлено, що комітет, а не Центральна Рада повинна керувати краєм. Щож буде? Промовець закликає переводити всюди своїх людей, щоб бути господарями на Україні“.

Пригадуючи переяславський договір України з Москвою, Ковалевський заявляє, що деспотичний московський союзник переступив усі точки того договору, який установлював власноправність українського народу. Промовець жадає рішучих заходів проти ворожих Українцям виступів.

Салдат Бі л и й закликавав піти слідами славетних предків, які з зброєю в руках бороли ся за волю і право, і пропонував виступити активно з зброєю в руках. Нам нема чого комусь кланяти ся, ми самі здобудемо належне нам. Потім виступив Степаненко й поставив резолюцію в дусі самостійности України, про що докладнійше в звітному доповіді засідань селянського зїзду.

Дальші промовці кидають ся на все: на російське громадянство, на пресу і т. д., жадають українізації адміністрації на Україні. Деякі промовці підчеркують, що російське правительство робить полєгкости Полякам, дозволяючи польські зїзди та польські легіони. Х и м ч у к пропонує скликати загально-український конгрес для проголошення української республіки.

Зїзд ухвалив резолюцію в справі відношення до правительства, зміст якої подали ми в попереднім числі „Вістника“ у Вістях п. з. „Всеукраїнський селянський зїзд“.

Відповідь Української Центральної Ради на постанову правительства.

„Русское Слово“ з 19 червня н. ст. доносить з Київа під датою 17 червня, що протягом двох днів відбували ся тайні засідання Центральної Української Ради. Обговорювано питання тактики й організації українського народу й текст відповіді на постанову правительства. Довкола Педагогічного Музею, де відбували ся засідання, були безперервні віча. Вкінці Рада прийняла таку резолюцію:

„Обміркувавши відповідь тимчасового російського правительства на домагання Української Центральної Ради й думаючи, що признання права українського народу на автономію відповідає його трудовим і національним інтересам, загальні збори Української Центральної Ради, доповнені Українською Радою селянських депутатів і Військовим Українським Генеральним Комітетом, признали, що відкинувши домагання Центральної Ради, тимчасове правительство свідомо пішло против інтересів трудового народу на Україні та проти принципу самоозначення національностей, проголошеного ним

самим, тимчасовим правительством. З огляду на те Центральна Рада признала конче потрібним:

1. Звернути ся до всього українського народу з закликом організувати ся та приступити до негайного заложення фундаменту автономного ладу на Україні.

2. Центральна Українська Рада уважає потрібним негайно видати до українського народу універсал, котрий має вияснити істотність домагань української демократії, представленої Центральною Радою, а також ті завдання, що стоять перед нею при будові автономного ладу на Україні вкупі з иншими національностями української землі.

3. Загальні збори уважають, що Центральна Рада використала всі засоби, щоб увійти в порозуміння з тимчасовим російським правительством з приводу проголошення принципу автономної України та, прийнявши під увагу, що стихійний зріст українського руху приймає все більші й більші розміри, що відмова тимчасового правительства може звернути сей рух на небажаний шлях, Українська Рада постановила тепер з ще більшим напруженням сил приступити до організації і надання сьому рухови напрямку, щоб не привести краю і всеї Росії до анархії та знищення завойовань революції“.

Демонстрації. „Вже давно не блищали шаблі козаків!“.

„Русское слово з 19 червня н. ст. доносить з Київа, що дня 17 червня н. ст. відбув ся ряд українських демонстрацій. О 11 годині ранку в Троїцьким Народнім Домі мав почати ся всеукраїнський військовий зїзд, якого не дозволив Керенський. На зїзд зібрало ся коло 1500 делегатів від війська на фронті й поза фронтом, а також від балтійської та чорноморської фльоти. Ранком виявило ся, що не всі делегати прибули, прибувші делегати заповнили залу театру Народнього Дому, тому постановлено перенести зїзд до більшого міського театру, а відкриття призначити на 10 годину ранку найближшого дня.

Зібрані в Народнім Домі уладили під проводом Винниченка віче. Більшість промовців зазначувала, що тимчасове правительство „відвертає ся від українського питання“. Тому український народ сам повинен перебрати на себе його розв'язку. Чули ся докори під адресою Керенського за те, що він не дозволив зїзду. Пропонували не рахувати ся з сим; зазначувано також необхідність самим розв'язати українську справу до часу скликання Установчих Зборів.

Потім до театру прийшов у цілім складі український полк імени Богдана Хмельницького. Віче перервано. Делегати вийшли на вулицю, де почали ся взаємні привітання. Делегати зїзду разом з полком пішли на площу св. Софії, до пам'ятника Богдана Хмельницького. На площі відслужено в українській мові короткий молебень. Військо й народ впали на коліна. Після молебня на площі почали ся промови. Промовці закликали делегатів на військовий зїзд присягнути, що вони без рішення справи про автономію України не повернуть до своїх військових частей.

— Присягаємо! — почуло ся з рядів військ, з піднесенням до гори рук.

Один з промовців зазначив, що раніше український народ душили царі, а тепер його душить „московське правительство“.

— Керенський душить! — почули ся оклики з різних місць. Чути було також оклики — неправда!..

Ряд промовців виразно висував гасло самостійної України. Сі поклики товпа вітала з особливим одушевленням.

Священик кличе: — Вже давно не блищали шаблі козаків!

В часі промов група салдатів пішла на дзвіницю Софійського собору та вдарила в дзвони.

Голова Військового Клубу імени Подуботка Міхновський піднесено сказав: — Се свята Софія вас вітає, вільне українське військо!

Довго тривають промови. Увечері полк, делегати зїзду й товпа розійшли ся по городі, уладили в різних місцях летючі віча, виставляючи над будинками українські прапори.

Становище київської губернської ради об'єднаних громадянських організацій.

Як подає „Рѣчь“ з дня 22 червня н. ст. в телеграмі з Києва, председатель київського губернського виконавчого комітету, губернський комісар Суковкін звернув ся до міністра председателя князя Львова з телеграмою такого змісту:

„Останніми днями український рух проявив ся у Києві всеукраїнським зїздом селянських депутатів у числі 2200 учасників і всеукраїнським військовим зїздом при участі 2000 делегатів. Селянський зїзд, що закінчив свої праці прийняв одностайну постанову про необхідність національно-територіальної автономії України, а також про підтримку всіма засобами армії та про необхідність рішучої оборони краю. Засідання військового зїзду відбувають ся у тім же самім настрою.

„Київський губернський виконавчий комітет уважає своїм обов'язком звернути увагу тимчасового правительства, що відмова признання заявлених Центральною Українською Радою жадань, як рівнож телеграма міністра війни про невчасність українського військового зїзду, викликає велике заворушення серед українського населення, яке вилило ся в безперестанних, багатолюдних летючих вічах, що відбувають ся від раннього ранку до пізної ночі. Хоч се заворушення сприяє різкому зміцненню досі непомітних крайніх течій, проте завдяки зорганізованості Українців життю у Києві, як і в губернії, йде спокійно й без ексцесів. Губернський виконавчий комітет уважає своїм обов'язком категорично запевнити, що всі чутки, котрі иноді походять навіть з офіційальних джерел, про начеб доконані або підготовлювані Українцями ексцеси не мають під собою ніяких фактичних підстав.

„Для збереження на Україні й надалі спокійного життя і можности плянної праці для потреб армії губернський виконавчий комітет уважає необхідним, аби тимчасове правительство як найскорше ужило рішучих заходів, щоб заспокоїти населення України. Український рух набрав великої сили, яка безперервно розвивається, длятого його дальшого ігнорування цілком не можна допустити. Найкращим способом заспокоєння, що мав би забезпечувати також інтереси цілої держави, виконавчий комітет уважає потребу видання правительственного розпорядку про найскорше скликання до Києва осібної наради з представників тимчасового правительства, національних і політичних організацій і партій при умові, що Українці дістануть відповідне представництво. Сій нараді треба поручити підготовлення для Установчих Зборів підстав автономії України та взаїмних відносин України до цілої держави.

„Виконавчий комітет губернської ради об'єднаних громадянських організацій на своїм засіданню з дня 20 червня н. ст., яке відбуло ся під моїм проводом, постановив отсю свою одностайну ухвалу довести до відома тимчасового правительства та просити найскоршої розвязки порушеної тут справи“. Підписав председатель київського губернського виконавчого комітету губернський комісар Суковкін.

Пропозиція зїрвати зносини з петроградським правительством.

„Рѣчь“ з 23 червня н. ст. доносить з Києва: Всеукраїнський військовий зїзд ухвалив повідомити тимчасове правительство, що коли йому дорогої здобутки революції, а зокрема спокій і пляновість організацій народніх мас на Україні, воно повинно негайно признати всі домагання Центральної Ради та зїзду. Центральної Раді зїзд пропонує не звертати ся більше до правительства й негайно почати міцну організацію краю у згоді з національними меншостями. Зїзд забезпечує Раді рішучу активну допомогу в усіх її заходах і кличе цілий український народ солі-

дарно й непохитно виконувати всі постанови Ради.

Останні вісті.

У демагогічних цілях вислало тимчасове правительство окрему комісію, „яка має на місці поінформувати ся про положення“. До демагогічності сього кроку признає ся само П. Т. А., заявляючи, що „комісія складатиметь ся з найпопулярніших особистостей і найголовніших заступників політичних партій і організацій“.

Як доносить зі Стокгольму кореспондент австрійського телеграфічного бюро, „Рѣчь“ повідомляє, що Центральна Українська Рада у Києві утворила Генеральний Комісаріят з председателем В. Винниченком на чолі. Крім председателя входять до Комісаріату секретарі: держави (внутрішніх справ), фінансів, заграничних справ, війни та справедливости.

„Рѣчь“ доносить також, що Українська Центральна Рада постановила, що на Україні не можна вивоклювати ніяких приказів тимчасового правительства, поки не затвердить їх Українська Центральна Рада.

Всеукраїнський селянський зїзд у Києві.

За „Кіевской Мыслью“ з дня 13 й 14 червня і за „Русским Словом“ з 12 червня н. ст. подаємо звіт про всеукраїнський селянський зїзд, який відбув ся у Києві в днях 11, 12 й 13 червня н. ст.

Зїзд був дуже численний. Брало в нїм участь коло 1500 делегатів з рішачим голосом, які представляли коло 1000 волостей, а крім того було багато людей з дорадним голосом. Веїх учасників зїзду було 2200. Представник Центр. К-ту Українського Селянського Союзу Стасюк, відкриваючи зїзд, заявив, що тепер українське селянство зібрало ся, щоб перебрати в свої руки державну справу України та сказати, чого хоче український народ. У склад президії увійшли: письменник Винниченко, журналіст Христюк і інші. Почесним головою зїзду вибрано проф. Грушевського. Проф. Грушевський повітав зїзд від імени Центральної Української Ради й закликав селянство сміливо опирати ся на Центральну Раду. Її завдання — оборона інтересів працюючого народу. Петлюра, вітаючи зїзд від імени „Українського Військового Генерального Комітету“, говорив: „Коли сонце волі відродило нашу землю, воно відродило думку про організацію української армії. Треба боронити своїх прав силою. Колиб захотіли нам забрати наші права, ми, маючи армію, скажемо: „Геть! не відаємо!“ В такім же дусі складав привіт зїздові Винниченко. Серед письменних привітань відчитано між инш. привітання від міністра апровізації А. Пешехонова, який бажав зїздові успіху й висловлював жаль, що не може особисто бути на зїзді. Зїзд привітав також губернський комісар Суковкін, зазначивши, що український народ є сам господарем своєї землі. На першій засіданню зїзду переведено вибори до комісії.

На першій засіданню Стасюк виступив з рефератом про відношення до правительства і війни й говорив між иншим про багатства України та її культуру в минулім і теперішнім часі. Україну завше визискували, обтяжали невідповідно великими податками й тим самим збільшували виселення Українців. Краєва Українська Рада заведе народні порядки, облічить землю на Україні, означить спосіб передавання її народови та призначить справедливі ціни на хліб. Війна є великим лихом для народу, необхідний мир без анексії і контрибуцій. На мировій конференції повинні бути й представники України. Референт не крив ся з тим, що розбиття російської армії грозить Україні спустошенням, і кликав до підтримання армії й оборони краю.

Перерване о 2-ій годині 11 червня засідання зїзду продовжало ся о 5¹/₄ год. під проводом Б. Мартоса. Дебатовано над рефератами Н. Ковалевського про переговори делегації

Української Центральної Ради з тимчасовим правительством і М. Стасюка про відносини до найвищих органів російської революційної влади та до війни. Не зважаючи на значно стриманий тон і досить законні для даної хвилі виводи референтів, збори реагували на них у незвичайно підвищеному настрою, впадаючи хвилями в екстази, що висловлювалися в гострій критиці відношення тимчасового правительства до України і навіть у критиці акції Української Центральної Ради. Поставлено резолюції крайно радикального характеру.

Селянин з уманського повіту Ковалевський, покликаючи на реферат члена делегації Центральної Ради свого одноіменника, котрий заявив, що на домагання Українців автономії члени правительственої комісії дали відповідь, що не бачуть для цього якихсь основ, — з обуренням указав на історичні права, котрі відбилися у переяславським договорі Богдана Хмельницького з Москвою ще в 1654 р. Він відчитав у повноті всі пункти цього договору, підчеркуючи всю ширину повноважень українського народу, закріплену сим договором тоді на вічні часи й незабаром грубо потоптану деспотичним союзником. Наші теперішні домагання автономії — говорив бесідник — значно вузші, а коли їх відмовляє нам навіть революційне правительство, ми повинні взяти їх самі. Практичний шлях до цього бачить він у негайній одностайній організації всього українського народу, а зокрема селянства; ця організація повинна висловити ся особливо в утворенні народніх міліцій, як се вже зроблено в деяких повітах. Українцям — говорив далі бесідник — треба конче утворити таку могутню національно-революційну організацію, на яку Центральна Рада могла б усе з певністю оперти ся. Революція вимагає рішучих мір для протиділяння контрреволюційним і контрнаціональним виступам, відки-б вони не походили. „Ви всі самі — звертаючи ся до зїзду, говорив Ковалевський — се жива революція, що дїше огнем обурення, — проявить же свою активну силу. Не вільно ждати!“.

В такім самім дусі виступив представник від черкаського повіту салдат селянин Білий. Він говорив, що сучасні Українці повинні йти за прикладом своїх славних предків, котрі вмїли бороти ся за волю і право з оружжем в руках. Хвиля велика — говорив він далі — й нам не простять наші діти та внуки, як ми її промарнуємо. Він закликавав до активного виступлення з оружжем в руках, але поки-що не пускаючи цього оружжя в акцію. Закінчив він свою промову словами: „Нам нема чого й нікому кланяти ся, — візьмемо своє!“.

Хвилею окликів спочуття відгукнула ся півторатисячна товпа на промови сих бесідників, представників черкаського й уманського повітів, що були історичною ареною найбульвійших виступів гайдамаків.

По сім представник російської соц. рев. партії Друганов висловив бажання взяти участь у всіх дебатах зїзду, які зацікавлять його, з правом дорадчого голосу. Президія запропонувала дати йому право говорити тільки в такім разі, колиб хтось з бесідників допустив ся невірною пояснення програмових завдань його партії. Ряд бесідників — О. Степаненко, Миколайчук, Кибалич — стояли за обмеженням допущенням до голосу Друганова. На питання Степаненка, чи признають російські соціалісти революціонери за Українцями право на основане окремого національного земельного фонду, Друганов відповів, що його партія, ставлячи в свою програму соціалізацію землі в широкім загальнодержавнім змислі, признає необхідність існування одного спільного для всіх російського земельного фонду. Ся заява викликала негодування аудиторії. Миколайчук зазначив, що російські соціалісти-революціонери говорили йому на Сибірі,

що „в імя політичної асиміляції Українці повинні пожертвувати свою народність“. Се ще більше долило оливи до огню. Вкінці Кибалич рішуче заявив, що постороннім людям нічого мішати ся в справі Українців, бо видавати свою думку про сі справи вони некомпетентні.

Дальші бесідники — українські соціалісти-революціонери Імшанецький, Заливчий і Пугач, вказуючи на пункти ріжниць їх з російськими соц. революціонерами, тим менше підчеркували спільність (?) їх політичної плятформи й висловлювали ся за признанням для Друганова слова без обмежень. Їх виступи зробили вражінне на аудиторію і Друганову дозволено забирати слово без обмежень, але він, прибитий інцидентом, не скористав зі свого права.

По залагодженню цього інциденту виступив представник від канівського повіту Бала. Він уважає Українську Центральну Раду напів буржуазійною, дїятого вона не має права й можливости представляти інтереси українського селянства. Треба конче на його думку зорганізувати окрему селянську раду й доповнити Українську Центральну Раду значним числом представників від селян, тільки тоді можна буде піддержувати Центральну Раду.

О. Степаненко протестував проти думки попередника про Центральну Раду та признав конче потрібним зорганізувати „Раду українських селянських депутатів“ і йти нога в ногу з Центральною Радою, опираючи ся тільки на свої сили й не покладаючи надії на російське тимчасове правительство, котре відвертаєт ся від Українців і не хоче задоволити їх законних домагань. Далше говорив бесідник, що коли Українцям не дають автономії, вони повинні зажадати самостійної української республіки. Він предложив такі резолюції: 1. відкликати українських делегатів з російської ради селянських депутатів, 2. проголосити, що український народ як господарь своєї землі основує свою власну державу, республіку 3. доповнити склад Української Центральної Ради представниками новозорганізованої „Ради українських селянських депутатів“ і проголосити Центральну Раду своїм національним тимчасовим правительством, 4. се тимчасове національне правительство має скликати у Києві Установчі Збори, котрі устанавлять лад України, сойм і земельні закони, 5. конче потрібно поробити заходи, щоб на конференції у Стокгольмі були представники українських соціалістів, 6. українське тимчасове правительство повинно вислати своїх представників на мирову конференцію, 7. українська організація війська повинна бути доведена до кінця і 8. від 18 липня н. ст. всі податки, збирані з українського населення, мають поступати у виключне і безпосереднє завідування Української Центральної Ради.

З дуже змістовою промовою, а по дорозі з рефератом про свою поїздку по Петрограду яко делегата на всеросійський селянський зїзд виступив Бандура, що відчитав резолюції української фракції на тім зїзді й поділив ся своїми вражіннями з переговорів з міністрами та членами Ради робітничих і салдатських депутатів. Його загальне вражінне далеко нерожеве. Як і його товариші, він му-сїть сконстатувати факт негативного відношення до домагань Українців навіть з боку російської демократії. В дусі попередніх бесідників висловлювали ся Ковтуненко й Микитюк, перший піддержуючи резолюції, внесені від імени організаційного комітету Стасюком, другий осуджуючи відношення до української справи російської преси й російського громадянства та домагаючи ся українзації адміністрації на Україні. Останній бесідник предложив свої резолюції, передані потім президії.

В тім самім напрямі, але в ще рішучійшій формі, близькій до резолюцій Степаненка, виступив Химерик. З його промови зазначає „Кієвская Мысль“ два місця. Пер-

ше: крім волі потрібна земля, інакше, працюючи на чужій землі, український селянин замість волі найде неволю. Друге: російське тимчасове правитель-ство явно потурає Полякам; воно дозволило на зїзд представників польського легіону, на котрім відомого ворога полковника Пїлсудекого вибрано почесним членом. Бесїдник вказав на грозу подїлу України між Польщею і Росією. Він поставив резолюцію: поручити Українській Центральній Раді скликати всеукраїнський зїзд і на нїм утворити українську демократичну республіку.

Клуний запропонував поручити президії надрукувати в сотках тисяч примірників протоколи теперішнього зїзду й розіслати на місця в агітаційних цілях на імя кожного делегата по 20—30 примірників. Се може бути гарним агітаційним засобом. Його друга пропозиція — назвати союз селянських депутатів козачим союзом.

Ряд дальших бесїдників Ляльченко, Марцинюк, Руденко, Пащенко, Котеленець, Хоменко й Калиненко — повторювали більше або менше думки, висловлені вже їх попередниками; з них треба підчеркнути думку Марцинюка — негайно вибрати Український Соїм.

По першій засїданню на 15 минут вийшло на трибуну з промовами ще кілька бесїдників, які також домага-лися негайного здїйснення автономії. Не обійшло ся й без пересторог перед українською буржуазією! Павличенко протестував проти нацькування селян на українську трудову інтелїгенцію, яку деякі засліплені називають буржуазією; він стоїть цілком за підтриманням Центральної Ради. В такім самім дусї говорили Імшанецький, Кіяниця і Фредро.

Кінцеву промову, невільну від докорів на адресу Центральної Ради й делегації, що їздила для переговорів до Петрограду, виголосив предсїдатель зїзду Б. Мартос. Він зазначив опущення в промовах попередніх бесїдників згадки про права національних меншостей на Україні. На його думку треба шляхом нових виборів відновити склад Центральної Ради. Конкретно він поставив такі пропозиції: 1) поручити Центральній Раді скликати конференцію недержавних народностей, 2) поручити Раді в можливо скорім часі виробити устав автономного ладу України, 3) поручити Раді прискорити скликання національно-територіального зїзду, 4) відкинути резолюцію Степаненка та внести поправки до резолюції Стасюка, доповнивши їх резолюціями його, Мартоса.

Вкінці з огляду на пізний час предсїдатель запропонував перервати дальші дебати, переносючи їх на найближчий день, а тепер вибрати редакційну комісію для погодження й оброблення предложених резолюцій. Вибрано комісію з 5-х людей, а сі вибори затягнули засїданню зїзду майже до 11 год. в ночі. Пізно увечері зїзд ухвалив резолюції у справі відношення до війни:

1. Беручи під увагу, що війна потрібна поміщикам, фабрикантам і иншим багачам, а трудовому народови несе тільки нещастє, перший всеукраїнський селянський зїзд признав конче потрібним, аби працюючий народ воюючих держав домагав ся від своїх правительств мира без захвату чужих земель і без контрибуцій з тим, аби кождий народ, що находить ся під чужим пануванням, сам означив, до якої держави він хоче належати.

2. З огляду на згоду союзників Росії переглянути военні договори, заключені з царським правительством, зїзд вважає необхідним, аби тимчасове правитель-ство разом з союзниками негайно виробило й оголосило умови, на яких воно годить ся заключити мир.

3. Щоб український народ міг по заключенню мира жити національно-політичним життям в цілості, нероздїлений між иншими державами, тимчасове правитель-ство повинно поклопотати ся, щоб представники українського народу взяли участь у мировім міжнароднім конгресі.

4. З огляду на те, що розгром російської армії грозить руїною Україні, зїзд вважає необхідним помагати всіма способами армії й закликає її до активної оборони Рідного Краю.

Ранішнє засїданню третього дня зїзду, дня 12 червня н. ст., відбуло ся серед дуже підвищеного настрою, викликаного дебатами про відношення до правительства, до Центральної Ради й зокрема поданою на зїзді телеграмою міністра Керенського, котрий повідомляв про те, що він задля военних обставин вважає військовий український зїзд не на часі. Предсідателем був В. Винниченко. З початку зїзд вислухав кількох промов бесїдників, що записали ся попереднього дня до голосу, про відношення до правитель-ства та війни. Але з огляду на те, що бесїдники повторяли уже сказане в инших промовах, зїзд голосуванням припинив дальші дебати.

З промов бесїдників, котрі успіли забрати голос, підчеркує „К. Мисль“ промову Збаражського, котрий висловив думку, що українська делегація стала на неправильну точку погляду, коли їздила „просити“, а не заявити жадання. Губернський комісар Суковкін, представник тимчасового правительства, сказав зїздові, що український народ сам господар на своїй території; центральне правитель-ство признає народам Росії право національного самоозначення. Сі дві основи: господарювання на своїй землі та національне самоозначення і повинні лягти в основу територіально-національної автономії України у федеративній республіці з забезпеченням прав меншости, але не в змислі панування меншости над більшістю. Боронити такого права на автономію на думку бесїдника треба не трьома українськими корпусами, а всім 30-мільоновим свідомим народом. В теперішню хвилю нема такої небезпеки, їзза якої треба було б брати ся за багнети. На основі всіх тих думок Збаражський запропонував відкинути пропозицію О. Степаненка як іскру для міжусобиць; з предложення Стасюка викинути явочний порядок заведення автономії, бо потрібні закони, а не явочний порядок, а Центральна Рада повинна як найскорше виробити основи самоуправи.

В обороні Центральної Ради виступив Миколайчук. Салдат Мартиненко протестував проти того, що до президії зїзду не вибрано салдатів, і закінчив свою промову тим, що українські салдати хочуть іти на фронт, відки з ору-жем в руках вернуть по скінченню війни.

По скінченню дебат над рефератом попереднього дня В. Винниченко, а по нїм М. Грушевський боронили Центральної Ради від нападів на неї, які почули ся на зїзді.

В. Винниченко заявив, що Центральну Раду вибрав український національний зїзд, хоч і не на основі загального виборчого права, котре ще не здїйснило ся нїде на світі, але другим шляхом вибрати її не було можливости. Вибрати наново Раду тепер на основі загального, безпосереднього, рівного й тайного голосування нема можливости, бо нема апарату для переведення такого вибору. Коли говорили, що Рада не правитель-ство, се вірно, бо правитель-ство повинно мати всю повноту власти. В тім змислі Центральна Рада не правитель-ство, а лишень законодатний орган для зорганізованого свідомого народу, який її вибрав. Правитель-ством вона не може бути ще й тому, що її не признали ще неукраїнські народи. Але се не самовільний орган, бо висловлює волю зорганізованого українського народу. Коли Рада не повинна демократична, то чейже всяке правитель-ство повинно висловлювати ріжні відтінки краю. Як що мало в нїй селян, винні селяне, що вибирали на зїзді до Ради не-селян. Говорять, що Рада їздила „просити“ у тимчасового правитель-ства своїх прав, але се невірне: прошень не було, а була заява законних домагань.

М. Грушевський бачить заслуги Центральної Ради в тім, що зроблено велике діло організації українського громадянства по розгромі й розгоні, довершенім старим правитель-ством. Усім українським організаціям дано доступ на зїзд і сей зїзд з його 900 мандатами вибрав Цен-

тральну Раду. В теперішнім часі Центральна Рада сама клопочеться над справою нових виборів або доповнення себе. Всіх представників з місць можна наново вибрати, але се робить ся поволі. Селянський зїзд може вибрати зпосеред себе депутатів для доповнення Центральної Ради. То само можуть зробити військові й робітничі зїзди. Можливі також нові вибори до Ради в цілости. Що торкається діяльності Ради, вона веде роботу спокійно, стараючи ся не ділати в користь контрреволюції й не викликувати небажаних комплікацій. Від Росії Рада відокремляти ся не бажає, а змагає до того, щоб у демократичній республіці не було централізму, тому видвигає домагання федерації. Меншість у правах обмежена не буде. Коли привернено фінляндську конституцію, повинна бути привернена й наша переяславська конституція 1654 р., без гетьманів і старшин (?). Наші економічні права повинні бути розв'язані на місці в Українськiм Союзі (земельна справа). Право українських селян на українську землю — се основа нового ладу. В сiм містить ся програма Центральної Ради.

Мартос, що виступав проти Центральної Ради, забрав голос, щоб опрокинути несправедливі обвинувачення Ради, приписані йому.

Вислухавши пояснення представників Центральної Ради, зїзд приступив до резолюцій з приводу вчорашніх рефератів. Автори рефератів Ковалевський і Стасюк коротко зрозуміли суть своїх поглядів про відношення до центрального правительства. М. Ковалевський пригадав, що організовані Українці не бажають відривати ся від Росії, але хочуть мати право розпоряджувати ся своїм життям і своїми багатствами. М. Стасюк думає, що усякі розмови про самостійність даремні (?).

Перед голосуванням над резолюціями член Центральної Ради й Військового Генерального Комітету В. Винниченко подав вістку про телеграму міністра війни Керенського, котрий признав військовий український зїзд не на часі задля воєнних обставин. Вістка крайно схвилювала аудиторію і на нервово обговорення сеї вістки пройшла решта засідання.

„Ні у кого з нас — говорив Винниченко — ся телеграма не викликала радости (Чують ся оклики: „ганьба“), але ми не маємо підстави робити рішучих заходів з приводу телеграми, бо правительство ще не встигло повзяти постанови з приводу домагань делегації. Не можна жадати відповіді на важну справу в 2—3 днях. Реченець для відповіді устанавлено 2—3 тижні. Лишив ся в Петрограді один делегат, котрий правдоподібно привезе на днях відповідь. Тепер ми маємо в телеграмі Керенського деяку нотку відповіді, але все-таки се не ціла відповідь. Серед правительства є схильність признати наші домагання. Сама комісія сказала нам: »Ми розуміємо, що ви не можете вернути ся на Україну з відмовою«. Але що спонукало Керенського так нарушити право свободи зборів? Чи важні події на фронті, від котрих може відтягнути сили зїзд? Тепер відбувається польський військовий зїзд. На днях відкривається зїзд всеросійських салдатських і робітничих депутатів. Але все-таки недемократичне поведіння Керенського не заставило нас прилучити ся до предложення наших дещо гарячих товаришів. Ми не вибрали шляху політичної розпуки, знаємо, що постанова Ради викличе гнів гарячих голов проти Ради, як і проти Керенського, але ми думаємо, що нашу стриманість оцінить і тепер і пізніше мудрий розум. Центральна Рада заявила, що вона протестує та складає з себе відповідальність за можливі наслідки. Ми не беремо відповідальности за політику і вальту й анархії, яку відкидаємо, але ми рішуче займаємо у відношенню до правительства політику недовіря і обережности. Центральна Рада вислала телеграму до всього правительства й виконавчого комітету Ради робітничих і салдатських депутатів. Генеральний Комітет також вислав телеграму Керенському, з копією ген. Брусилу, Гуторови й инш. Військовий Генеральний Комітет думає, що

головнокомандуючі вплинуть на Керенського й він візьме свою заборону назад. Потім В. Винниченко оголосив текст телеграми, висланої Центральною Радою. (Зміст її подібний до телеграми селянського зїзду, поданої у нас в попереднім числі в статі „Чи перед українською військовою революцією?“).

З приводу телеграми Керенського гаряче висловлювало ся кілька бесідників (Котеленець, Кибальник і ин.), що предложили зїздові висловити як найрішучіший протест. Поставлено й прийнято пропозицію відложити обговорення телеграми Керенського до вечірнього засідання, коли буде оголошена телеграма Керенського, вислана Генеральним Комітетом. Засідання перервано до 5-ої години.

По обідній перерві засідання зїзду продовжало ся знов від 5½ год. й тягнуло ся до 11 год. вночі. Председателем був П. Христюк, що запропонував вислухати вироблених редакційною комісією вкупі з президією резолюцій зїзду в справах автономного ладу України й відношення до війни. При сiм председателю заявив, що резолюції, поставлені Степаненком, вповні не розглянено з недостачі часу й тому вони будуть предложені зїздові дещо пізніше. Однак Степаненко, добачивши в поступованню президії і комісії самоволю, постановив відкликнути ся безпосередно до зїзду. Щоб вийти з витвореного положення, председатель на пропозицію Мартоса постановив поставити під голосування питання по сути резолюцій, чи хоче зїзд автономії, чи самостійної республіки? Перед голосуванням Мартос і Степаненко одержали слово за і проти сих двох справ. Перший говорив Мартос проти резолюцій Степаненка, а Степаненковий не дали говорити й він зійшов з естради. На поставлене председателем дивним способом принципіальне питання по думці внесення Мартоса зїзд відповів негативно. За самостійною українською республікою при такім поставленню справи подано дуже мало голосів.

Потім приступлено до читання, обговорення і голосування над резолюціями. Всі резолюції з деякими незначними змінами й доповненнями прийняв зїзд великою більшістю голосів, а деякі одностайно. Внесені А. Левицьким доповняючі резолюції передано редакційній комісії.

Резолюція про автономію України.

Вислухавши звідомлення з переговорів делегації Української Центральної Ради з російським тимчасовим правительством, перший всеукраїнський селянський зїзд ухвалив:

1. Прилучити ся до домагань Української Центральної Ради, проголошених в її декларації, жадати від тимчасового правительства негайного задоволення сих домагань.

2. Беручи під увагу, що тільки заведення федеративно-демократичної республіки в Росії, з національно-територіальною автономією України й гарантією прав національних меншостей, може забезпечити край від анархії, зїзд постановив поручити Українській Центральній Раді вкупі з Всеукраїнською Радою селянських депутатів: а) негайно виробити проєкт уставу автономії України й федеративно-демократичного ладу російської республіки, б) негайно скликати зїзд представників інших народів і областей, що добивають ся федеративно-демократичного ладу, в) доложити всіх сил до приспінення організації українських територіальних зборів.

3. Зїзд ухвалює, щоб у нас на Україні всі самоуправи й інституції були негайно зукраїнені й тому закликують всі громадянські (селянські, земські й ин.) організації і адміністративні інституції, а також військові організації України помагати Українській Центральній Раді та Всеукраїнській Раді селянських депутатів в приготуванні автономного ладу на Україні.

По перерві вислухано реферату М. Ковалевського в земельній справі. Загальні висновки референта такі: Право приватного володіння на землю треба скасувати, земля повинна стати власністю народу, котрий її оброблює. Тому треба конче оснувати національний земельний фонд, яким буде завідувати власть народу. Для справедливого поділу землі треба установити відповідну земельну норму — (не більше трудової й не менше норми зуживання). На питання:

як відібрати землю від приватних власників — з викупом, чи без викупу, відповів: без викупу. Давши короткий огляд аграрних програм різних партій, він ширше задержався на програмі українських соціалістів-революціонерів. На кінці референт змалював утопічну картину селянського щастя по війні, коли разом з переведенням земельної реформи завітє агрікультура та промисловість на селі. Дискусію над рефератом відложено на другий день.

Ранішнє засідання 13 червня пройшло при напруженій увазі, що зосереджувала учасників зїзду: обговорювано найбільшє питання селянської дійсности — земельну справу. Проводили зборами Мартос і Осадчий. Як і треба було ждати, до голосу записалося дуже багато, бо 64 бесідників. Тому зїзд постановив дати в першу чергу слово по одному бесідникови від кожної губернії. Бесідників назначено голосуванням. Говорили особи, відомі вже зі своїх промов з попередніх засідань. Заки приступлено до обговорення реферату Ковалевського, зїзд вислухав коротенького реферату селянина Осадчого. Він розвинув окремі точки земельної програми. До земельної справи на Україні треба конче підійти без ломання дрібних трудових господарств. Справа земельних господарств, основаних на наємнім труді, розв'язується простіше: вони переходять у народній українській національній фонд. Умови користання землею виробити місцевий земельний комітет. В першу чергу наділяється земля безземельних, малоземельних і оборонців Рідного Краю. Право продажі й аренди касується. Заводить ся державне забезпечення і пенсії для інвалідів-хліборобів. Переселення зостається засобом боротьби з безземеллем, але на розумних основах. Великі маєтки переходять до національного фонду без викупу (може з пенсією для власників у поодиноких випадках), хоч референт уважав би „при теперішнім капіталістичнім ладі справедливїшим викуп“. Надра землі, ліси й інші багатства переходять у національну власність. Український Соїм і український земельний комітет завідуєть українською землею.

Соц. дем. Мартос полемізував з вчорашнім референтом М. Ковалевським. Партія соціалних демократів заявляє, що землі приватних власників переходять в руки держави й віддають ся разом з іншими землями в завідування місцевих органів самоуправи. Таку постанову ухвалено на зїзді партії в 1905 р. Конференція партії, що недавно відбула ся, поручила центральному комітетови виробити виразно означений погляд на земельну справу у зв'язку з переживаною хвилею. Партія стоїть за заборною продажі й купна землі та годить ся з думкою Каутского, що великі поєїлости треба оброблювати кооперативно, щоб оминути наємний труд.

З огляду на внесену заяву Мартос запропонував ушанувати пам'ять поета Т. Шевченка, котрий говорив, що не можна торгувати землею. Почули ся оклики: „Слава Шевченкови!“ Всі присутні встали та відспівали „Заповіт“ і „Вічну пам'ять“ великому поетови. Зараз зїзд прийняв резолюцію в справі пам'ятника Шевченкови у Києві: „Перший всеукраїнський селянський зїзд, приступивши до обговорення земельної справи, передовсім пошанував пам'ять нашого першого борця за землю і волю на Україні й постановив поручити Українській Центральній Раді поставити на першу чергу справу пам'ятника Тарасови Шевченкови та поклопотати ся про те, щоб пам'ятник поставлено в найкращім місці Києва“.

М. Ковалевський дав кілька пояснень до свого реферату. Пояснення зводять ся ось до чого: Інвентарь великих маєтків пригодить ся при кооперативнім їх обробленню; будинки використають ся для зразкових ферм, шкіл і ин.; скарбові ліси треба зберігати, але не впадати в крайність, бо паливо необхідне для державних і громадянських потреб; справу пасовищ повинні розв'язати земельні комітети; українські землі переходять в український, а не загально-державний фонд.

В справі організації земельних комітетів виступив з рефератом М. Лисий від імени організаційного комітету української селянської „Спільки“. Комітети на основі закону оснують ся в цілі приготування проєкту земельного закону для Установчих Зборів, для зібрання відомостей про скількість і якість землі, для порішення аграрних непорозумінь усякого роду, що повстануть до часу Установчих Зборів і т. д. Організація комітетів така: в Петрограді головний земельний комітет, на місцях — губернський, повітовий і на бажаннє волосні комітети. Референт подрбно перелічив склад кожного комітету. Напр. повітовий комітет складається з 4-х представників від земських зборів, одного від городської Думи, по одному від волости, одного агронома, одного статистика, одного мирового судді. Україна повинна мати свій крайвий комітет, зложений з 9 представників губернського земства, 6-х — Української Ради селянських депутатів, 3-х Селянського Українського Союзу, 3-х від Центральної Ради, 3-х від кооперативів, 2-х юристів, 44 від партій (соц. революціонерів, соц. дем., автономістів-федералістів і радикальних демократів).

Позапрограмово забрав слово представник від чернігівської губернії в центральнім земельнім комітеті Назаренко, що вернув з Петрограду. Він познайомив зїзд з діяльністю комітету й запропонував вибрати місцеві українські земельні комітети з тим, щоб їх делегати були у Петрограді в головнім комітеті 14 липня н. ст.

Почали ся промови представників від губерній. Представник подільської губернії соц.-рев. Миколайчук познайомив зі станом земельної справи в своїй губернії, де більша часть землі в руках поміщиків Поляків і Великоросів і тільки $\frac{1}{4}$ в руках селян. Розв'язку земельної справи бесідник бачить у програмі соц. революціонерів. Представник Полтавщини соц.-демократ Мартос подав, що одна шоста селян зовсім не має землі і йде в найми, а міжтим такі маєтки, як Карлівка (принца Мекленбург-Стерліцкого), налічують 40.000 десятин. Але є й селяне (60.000), що мають землі більше ніж по 15 десятин; вони є проти передання землі в національний фонд. Треба конче розмежити землю Полтавщини по повітам і тоді вже передати в завідування повітових комітетів.

В дискусії забрав слово київський городський голова Ф. Бурчак, що побажав зїздови успіху в роботі, котра повинна привести до такого стану справ на Україні, щоб усі народности уважали її своєю вітчиною. З приводу виступу городського голови зїзд на пропозицію М. Ковалевського поручив Ф. Бурчакови передати виконавчому городському комітетови, що Українці своїм органом уважають Центральну Раду, котра буде працювати вкупі з Радою селянських депутатів. А комітет повинен погоджувати свою діяльність з Центральною Радою. Городський голова взяв на себе поручення передати сю заяву виконавчому комітетови.

Представник харківської губернії Заливчаний (соц.-рев.) запропонував земельну реформу почати від низу до гори, від сільських громад і дійти до всеросійського земельного комітету, котрий завідував би всею землею в державі.

В. Винниченко (від херсонської губернії) потвердив заяву свого товариша по партії Мартоса, що українські соц.-дем. мають виразно означену земельну програму, але не стоять за соціалізацією земельної власности, розуміючи під соціалізацією не тільки передання землі до українського фонду (як розуміють соц.-рев.), а й громадське володіння землею. Такого громадського володіння на Україні не було й тому внести його тут тепер трудно. В програмі партії українських соц. демократів розуміється ся передання всіх земель автономним одиницям. Право завідування, а не володіння землею нале-

жити громадам. Дальші дебати відложено на вечірнє засіданнє.

На вечірнім засіданню зїзду далі вели ся дебати про земельну справу, але вже в значно ослабленім темпі. Очевидно справа набрала вже остаточної ясности та й бесідники потюмили ся. З виступів зазначає „Кіевская Мысль“ докладні поясненнє предсїдателя того дня зїзду Христюка щодо свобідних земель (на окраїнах), які на його думку повинні належати до держави й поступати в міру потреби в розпорядимість усіх народів, які заселяють Росію. Інші бесідники знайомили своїх товаришів з сучасним земельним ладом на місцях. Характеристичні були виступи представників від Українців, що переселили ся до орловської й пензенської губернії. Живеть ся їм незле, але вони просять зїзд дати їм можливість вернути на рідну Україну. Кінцеве слово референта й голосуваннє над резолюціями відложено на другий день.

Забрав слово позачергово член президії Військового Генерального Комітету С. Петлюра в злгодневній справі заборони військового зїзду. Петлюра познайомив зїзд з усіма перипетіями сеї історії. Салдат Ровинський доповнив його поясненнє вражіннями від переговорів у сїй справі з товаришем міністра війни Якубовичем. Зїзд постановив післати тимчасовому правительству на пропозицію Ковалевського телеграму в справі заборони зїзду, яку ми подали в попереднім числі „Вістника“ в статі „Чи перед українською військовою революцією“.

Опісля в особистій справі виступив з примірником „Кіевской Мысли“ в руках Степаненко. Він скаржив ся на пресу й місцеві органи демократичної влади за нагінку, яку уладжують на нього у звязку з розкриттєм провокатора Плавюка, та просив зїзд вибрати зпосеред себе комісію для розсліду сеї історії і заявленнє йому яко делегатови довіря або недовіря відповідно до вислїду розслідування. Зїзд постановив поручити президії вибрати комісію для розсліду справи Степаненка.

На сїм засіданнє закінчило ся і делегати відійшли до театру Троїцького Народного Дому на спеціально улажену для них виставу.

В справі відбудови знищених земель всеукраїнський зїзд признав конче потрібним, аби знищені війною українські землі: Галичину, Буковину, Волинь, Холмщину, а також Польщу, Бельгію, Сербію і інші області відбудовано засобами та в завідуванню держав, котрі брали участь у війні. Порядок задоволення знищених земель має виробити міжнародній мировий конгрес. Що торкаєть ся знищених місцевостей України, зїзд признав конче потрібним, щоб російське тимчасове правительтво вкупі з Українською Центральною Радою і Радою українських селянських депутатів негайно приступило до розроблення проєкту відбудови сих місцевостей, а де на се дозволяють воєнні обставини, приступило до його фактичного здійсненнє.

В земельній справі зїзд постановив, що приватна власність на землю повинна бути скасована. Вся земля на Україні без викупу поступає в український земельний фонд, яким завідує сам народ через Український Соїм і повітові та волосні земельні комітети, вибрані на демократичних основах. Всеросійські Установчі Збори повинні се затвердити. З сього фонду можуть користувати ся землею тільки ті, котрі будуть оброблювати землю своїми руками. Необхідно установити земельну норму, котра повинна бути менша від норми зуживання і небільша від трудової. В межах сеї норми всі хлібороби можуть зостати ся при своїх господарствах. Бажано, щоб більші зразкові господарства передавати в руки сільсько-господарським товариствам. Ліси, води, шахти й інші земельні надра в межах України признають ся власністю усього народу. Розходи по земельній реформі платить держава. Всі посередні й інші податки касуєть ся. Замість них заводить ся один безпосередній доходний податок (з „Биржевыхъ Відомостей“).

„Утро Росіи“ приносить резолюцію в земельній справі в докладнійшій формі: Всеукраїнський зїзд крім загальної резолюції в земельній справі прийняв ухвалу про негайне здійсненнє деяких заходів, щоб забезпечити Україну від неладу й руїни, признавши конче потрібним до часу Установчих Зборів не робити самовільних захватів землі й самовільних рубань лісів; домагати ся від тимчасового правительтва негайної організації центрального українського комітету, котрий обєднав би діяльність усіх земельних територій України; видати розпорядок про українські земельні комітети; слїдити, щоб не було продажі, заставу, довготермінової аренди й роздроблення землі; признати всі земельні умови по першім марта недійсними; жадати, щоб тимчасове правительтво установило через вибрані на демократичних основах земельні волосні, повітові й інші комітети нагляд над скарбовими та приватними лісами й негайно зовсім заборонило рубаннє ліса під будову й на матеріал без згоди земельних комітетів, щоб скасувало дозволи на рубаннє такого ліса, які видав комітет для береженнє ліса при старім правительстві; зорганізувати доставу сільсько-господарських машин і знарядів державними мірами. Беручи під увагу, що земельним фондом на Україні повинен завідувати Український Соїм, зїзд висловив ся проти монополізації Донецького басейну на межах України російським тимчасовим правительством і признав, що використання сього басейну правительством можливе тільки за згодою українського комітету. Довідавши ся від делегатів пензенської, орловської і саратівської губернії, що Українців у сих губерніях напастують і грозять прогнати їх, і маючи на увазі, що українських переселенців за межами України дуже багато, зїзд звертає увагу правительтва на се сумне явище й заявляє протест. Маючи на увазі, що в звязку з будучою автономією України дуже багато переселенців-Українців бажає вернути ся до Рідного Краю, зїзд признає, що розвязка сеї справи повинна бути ділом Українського Соїму в згоді зі соїмами інших областей Росії.

Щодо російської преси зїзд прийняв таку резолюцію: Обговоривши справу відношення російських газет на Україні до української справи та взявши під увагу, що в більшій часті сї газети невірнє освітлюють український рух, а деякі, як газета „Кіевлянинь“, щоденно ведуть усіма нечесними засобами боротьбу з українським рухом, зїзд ухвалив: 1. селяне не повинні передплачувати й читати чорносотенної газети „Кіевлянинь“, 2. іншим газетам, що невірнє освітлюють домагання і потреби українського народу, зїзд звертає на се увагу та сподїваєть ся, що російська преса буде вірно відбивати український рух.

По 5 дневних нарадах закінчив ся всеукраїнський селянський зїзд. На передостаннім засіданню були гарячі дебати в справі конкретної форми селянської організації на Україні. Вибрано членів тимчасової Всеукраїнської Ради селянських депутатів по 2-х від кожного повіту. Депутати творять представництво „Спілки“. Головно вибрано соціалістів. Відбуто вибори центрального виконавчого комітету „Спілки“ по одному від кожної української губернії, 7 від Київа. По виборах прийнято резолюцію про українізацію школи, щоб від осени наука на Україні від найнижшої до найвищої школи відбувала ся в українській мові. Зїзд закрито по відспіванню „Заповіту“.

По закриттю зїзду Українці з прапором продефілювали по Хрещатику до Педагогічного Музею, щоб привітати там Центральну Раду, яка відбувала саме засіданнє. Коло Музею відбуло ся віче.

* * *

„Кіевская Мысль“ подає, що українські шовіністи (?), бажаючи дістати ся на зїзд, старали ся купувати (?) у селянських делегатів їх білети для входу, причім ціна за білет з рішаючим голосом зростала до 100 рублів, а за білет з дорадчим голосом до 50 рублів. Такі випадки стали відомі президії, яка, побоюючи ся ексцесів, зорганізувала пильне провіреннє білетів.

* * *

На засіданні Ради зєднаних громадянських організацій обговорювали пропозицію, внесену групою членів ради, послати привіт всеукраїнському селянському зїздові. Почали ся палкі дебати. Більшість указувала на те, що післанне привіту було-б можливе на початку зїзду, але тепер, коли характер зїзду виразно означив ся, привіт був би одобренням зїзду, що неможливе (?). Питання поставлено під голосування. Представники ради робітничих депутатів висловили ся проти привіту та демонстративно опустили засідання. З недостачі законного числа засідання закрито, не прийнявши жадної ухвали.

Український військовий рух.

Справа українізації війська, зустрічаючи різні проволочки й перешкоди, починає прибирати гострий характер. Зложені з Українців військові часті, відмовляють послууху приказам вищої команди, доки не перемінять ся їх на чисто українські формації. В цілім ряді місцевостей зложені з Українців полки українізують ся «явочним порядком», приймаючи нові назви й ин. Військовий український рух відбуваєть ся також поза армією. Творить ся народня міліція—вільне козацтво. Сей елементарний місцевий рух заставляє власти йти на деякі уступки, щоб уникнути оружных конфліктів. Подаємо кілька фактів.

Справа націоналізації війська в Одесі.

«Русское Слово» з 16 червня н. ст. в телеграмі з Одеси доносить, що під впливом підвищеного настрою київських Українців дня 14 червня місцева Українська Рада заявила військовим властям жадання в справі українізації військ. Одеська Українська Воєнна Рада спільно викликала до себе начальника штабу генерала Маркса та в ультимативній формі зажадала негайного сформування українського полку з виборним українським командантом, власними прапорами й иними окремінностями. Генерал заявив, що без розв'язання сеї справи міністром війни місцеві власти не можуть перебрати на себе ініціативи. Переговори між генералом Марксом та одеськими Українцями прибрали гострий характер, причім ген. Маркс заявив, що він скорше подасть ся до димісії, ніж порішить справу на свою руку. Висловлюючи спочутте Українцям, ген. Маркс просив їх стримати ся від рішучих кроків. Потім ген. Маркс скликав виконавчий комітет воєнних депутатів і познайомив їх з жаданнями Українців. Комітет висловив Українцям спочутте щодо їх бажання мати власний полк, але прийняв резолюцію в тім напрямі, що треба чекати на принципіальне розв'язання сеї справи вищими властями. Рада післала до ген. Щербачева своїх делегатів, просячи підтримати перед правительством жадання одеських Українців.

В сій самій справі часопись «День» з 17 червня н. ст. подає такі інформації: Українська Військова Рада почала розповсюджувати в останнім часі прокламації, закликаючи Українців не відходити на фронт, доки не зорганізують ся окремих українських частей, бо відхід української зорганізованої сили з Одеси загрожує обороні прав українського народу, які нарушують (російські) громадянські організації та представники воєнних властей. Під впливом сеї агітації маршеві роти одного з місцевих резервних полків, призначені до відіслання на фронт 16 червня, заявили, що з Одеси не відійдуть. Одночасно Українці послали делегацію до головного команданта фронту ген. Щербачева з прошенням дозволити на організації українських полків. Офіцерів і членів полкового комітету, які умовляли роту виконати розпорядок військових властей, названо на зборах Ради провокаторами. Вчора увечері скликано засідання виконавчого комітету Ради салдат-

ських і робітничих делегатів (зложена з Росіян і общеросів), при участі начальника штабу округи ген. Маркса й голови Української Ради д-ра Луценка. Збори затягнули ся до ранку й мали дуже бурливий перебіг. Др. Луценко відмовив ся відкликати заяву Ради або скликати її вдруге для перегляду її рішення. Він зажадав негайного признання прав України на автономію та військoй заявив, що не вірить російській демократії, запропонував комітетови прийняти резолюцію про негайне видання акту про автономію України та про скасування розпорядку Керенського про заборону українського військового зїзду. Резолюцію Луценка відкинено, причім виконавчий комітет прийняв таку резолюцію: «Признаючи право Українців на автономію, виконавчий комітет уважає такі жадання, як зорганізування національних частей війська, невчасними. Маршеві роти треба за всяку ціну відіслати на фронт і комітет вірить, що Українська Рада допоможе йому в сім напрямі.»

Сю справу розглядали потім зєдані збори виконавчого комітету салдатських делегатів і всіх ротних та полкових комітетів залози. Представник місцевої Української Військової Ради Гаврилюк ствердив, що прокламацію, яка закликає роти не йти на фронт, видала Рада. Він заявив, що 30 мільонів Українців дали Раді право затримати роту. В часі дебат прибули представники полку, маршеві роти відмовили ся виступити й заявили, що Молдаване прилучили ся до жадань Українців і також жадають відокремлення їх в осібну військову організацію. Збори офіцерів полку постановили, що маршеві роти мають виступити на другий день. По відході рот в полку мають бути сформовані українські й молдаванські роти для відокремлення їх у національні полки. Разом з тим збори запропонували офіцерам-Українцям і Молдаванам негайно відійти до рот і повідомити їх про рішення та закликати виступити на фронт. Українці й Молдаване, почувши про таке рішення, мали виступити на фронт. Зєдані збори висловили офіцерам полку вдячність за гідне й тактовне виконання обов'язків.

Але «Русское Слово» з 17 червня н. ст. доносить з Одеси, що в призначених до виступлення маршевих ротах одного з резервних полків, зукраїнщення якого жадають Українці, почали ся забурення. Відмовили ся виступати також Молдаване. До рот прибули члени виконавчих комітетів робітничих і салдатських делегатів і військові урядники. Настрій дуже неспокойний.

Така постава Українців мала той наслідок, що тимчасове правительство, як доносить про се «Утро Росії» з дня 19 червня, дало дозвіл на організування українських рот для відіслання їх до українських корпусів, що формують ся тепер. На сій підставі штаб генерала Щербачева прислав телеграму з приказом затримати відісланне маршевих рот з українським складом до нового розпорядку. Діставши сю телеграму, Українська Рада, беручи під увагу, що затримання роти з військово-технічних оглядів дуже небажане, постановила: дозволити післанне на фронт згаданих маршевих рот. Роти виступили, перейшовши місто з музикою і прапорами, при одушевлених привітаннях населення.

Українські полки ім. Сагайдачного й Гонти.

«Биржевые Вѣдомости» з 17 червня н. ст. доносять з Житомира: Один з місцевих полків переіменовано в український полк ім. гетьмана Петра Сагайдачного. Та сама часопись доносить з Уманя, що там відбуло ся віче 14 піхотного резервного полку

й прийнято резолюцію, в якій жадаєть ся переіменувати сей полк в український полк ім. Гонти.

Вільне козацтво.

«Русское Слово» з 19 червня н. ст. доносить з Київа: В звенигородському повіті між місцевим селянством утворила ся добровільна воєнна організація «Вільне козацтво», що має свою ціло оборону інтересів України, оборону маєтків і лісів від насильства, боротьбу з темними силами та дезертирами. В члени козацтва приймаєть ся необов'язаних до військової служби. Козаки озброєні карабінами та револьверами й одягнені в національний козацький стрій. Поки-що нараховують біля 500 озброєних козаків. Організатори мають намір у внутрішнім побуті відновити звичаї Запорозької Січі.

Військові Українці признають Український Генеральний Військовий Комітет своєю найвищою властю.

«Новое Время» з 20 червня доносить: Збори офіцерів і салдатів-Українців винницької залози в числі 2000 постановили узнати Український Генеральний Комітет при Центральній Раді найвищою для себе військовою властю, а Центральну Раду найвищою установою України й активно підтримати постанову першого київського українського військового зїзду про організацію української армії і підпорядкування її Українському Генеральному Комітету при Центральній Раді. Зажадати від тимчасового правительства негайного виконання всіх українських домагаць.

Київський український полк ім. Б. Хмельницького відсилають на фронт.

Щоб позбавити київських Українців вірної їм зброї сили, з головної команди армії вийшов приказ, щоб полк ім. Б. Хмельницького чим скорше відійшов на фронт. Сей приказ викликав очевидно серед Росіян дуже велику радість, як се видно зі змісту приказу до полку команданта київської округи Оберучева. «Русское Слово» з 19 червня доносить саме з Київа, що головний начальник київської воєнної округи К. Оберучев оголосив такий приказ: «Я дістав сьогодні радісну для Українців телеграму: Головний командант південно-західного фронту приказав сформований український полк гетьмана Богдана Хмельницького зараз же післати до армії, на пункт, призначений штабом армії». «Поздоровляючи перший український полк ім. гетьмана Богдана Хмельницького з призначенням на фронт для оборони матери України й дорогої нам волі, я певний, що всі члени полку, перейняті високою свідомістю важности теперішнього історичного моменту, віддадуть усі свої сили на служення вітчизні та покажуть взірць найбільшої хоробрости в боротьбі за волю спільної всім нам вітчизни Росії. Командант полку має подбати про приготування полку для негайного відіслання на фронт».

Оскільки можна орієнтувати ся в останніх подіях у Київі, полк ім. Хмельницького з Київа не відійшов.

Національне питання в загально-російській Раді селянських депутатів.

„Биржевыя Вѣдомости“ з 9 червня н. ст. подають зміст реферату М. Березина, виголошеного на загально-російській Раді селянських депутатів, у котрім він сказав між иншим: „Кождїй з народностей, які заселяють Росію, має бути забезпечена свобода самоозначення у всіх випадках, які зачіпають її національні інтереси. Кожда національність має несумнівне право користувати ся своєю рідною мовою у школі, місцевих судах і інституціях. Усім національностям треба при-

знати право творити без перешкоди інституції, які мають на цілі збереження і розвиток їх національної літератури, штуки, мови й ин. Основні державні закони повинні забезпечити всім національностям право на свободний національно-культурний розвиток і право на національну автономію. Основи сеї автономії мають бути вироблені згідно з бажанням і волею населення національні представницькі зібрання, скликані на підставі загального, безпосереднього й тайного голосування, а щойно потім вони підлягають затвердженню всеросійського представницького зібрання. Здійснення національної автономії, наскільки вона буде зв'язана з тою або иншою територіяльною одиницею, треба поставити у зв'язок з організацією місцевої самоуправи. Так само в кожній області необхідне забезпечення і охорона меншости населення, що не належить до пануючої національності“. На тім самім засіданні предсідатель зборів повідомив, що тимчасове правительство в найблизших днях видасть декрет, який заборонуватиме всякі умови на землю.

На деннім порядку обряд Ради селянських депутатів була також справа політичного ладу в Росії. „Биржевыя Вѣдомости“ з 10 червня н. ст. пишуть, що постанова президії Ради зняти сю справу з денного порядку викликала невдоволення серед делегатів національних груп, а головнo Українців. Сі останні побачили у постанові президії бажання затушувати виступи представників національних груп: про федерацію і автономію Росії. В сій справі мали Українці ряд нарад і ухвалили запротестувати проти поступовання президії, вказуючи на те, що коли зїзд не схоче розглянути питання в справі будучого політичного ладу Росії, вони демонстративно покинуть збори й про діяльність зїзду зареферують своїм виборцям на місцях.

Така постава Українців зробила своє і в імені президії з рефератом у сій справі виступив І. Бунаков. Він вказав, що в справі будучого політичного ладу в Росії більшість всеросійської Ради селянських депутатів стоїть за федерацією і автономією Росії. І. Бунаков запропонував подрібно обговорення питання про самоозначення народностей відложити до найблизшого всеросійського зїзду, бо до того часу соціалістичні партії остаточно намітають шлях, по яким повинна будувати ся будуча Росія, а поки-що обмежити ся прийняттям отсеї декларації: „Всеросійська Рада селянських депутатів, виразниця зорганізованої волі трудового селянства, в урочистий час закріплення і поширення завойованої кровю синів народу свободи заявляє: Трудова Росія, ідучи непохитно шляхом здійснення найширшої свободи й повного самоозначення, як осіб, так і національностей, котрі заселяють Росію, повинна утворити такий державний лад, який вповні забезпечував би ті засади. В імя того всеросійська Рада селянських депутатів закликає російське трудове селянство настояти на Установчих Зборах, щоб в Росії заведено федеративну демократичну республіку, в якій усі народи мали б повну свободу уладження свого внутрішнього життя. Всеросійська Рада селянських депутатів глибоко перекостана, що тільки при найширшій автономії народів, які заселяють Росію, без поневолення одного народу другим, може утворити ся нова сильна свободним внутрішнім єднанням свободних націй — Росія“. Текст декларації задоволів представників усіх націй і загальні збори прийняли її одногласно.

Вісти.

Статю М. Меленевського, видруковану в ч. 146 „Вістника“ п. з. „Наше відношення до революції в Росії“, передрукувала київська українська часопись „Нова Рада“. „К. Мысль“, подаючи довший уривок зі статі Меленевського за „Новою Радою“ в числі з 14 червня н. ст., де між иншим говорить ся про привернення переяславського договору, робить від себе таку замітку: „Гідне уваги, що „Нова Рада“ друкує сей заклик до боротьби за повну політичну самостійність України без усяких коментарів від себе. Адже єсть

якась ріжниця в позиціях пп. Грушевського й Винниченка з одного боку, а пп. Меленевських і Степаненків з другого боку“.

Або є або й нема!

Союз української державности. „Русское Слово“ з дня 19 червня і „Рѣчь“ з дня 22 червня н. ст. доносять, що у Києві дня 18 червня відбуло ся велике віче, зорганізоване Союзом української державности в театральній залі Народнього Дому. На вічу було присутних поперх 2500 люда, переважно військових, які прибули до Києва на всеукраїнський військовий зїзд. Виступали на вічу Степаненко, Павелко й інші з гарячими промовама проти Московщини. По оживленій дискусії віче прийняло одностайно резолюцію, в якій говорить ся, що московське тимчасове правительство своїм негати́вним відношенням до української автономії не признає Україні того права, яке воно признало Польщі. Відповідь правительства в сій справі є образою українського народу. Для того Союз української державности, стоячи на основі незалежности української нації, звертаєть ся до українського народу з таким закликком: 1. Змагати до здійснення на об'єднаній Україні демократичної республіки з суверенністю української нації, але з забезпеченням прав національних меншостей. 2. Змагати до утворення з другими націями свободних союзів на території об'єднаної української республіки. 3. Тому, що утворення української республіки є міжнароднім питанням, бо в її склад мають входити області, зайняті тепер центральними державами, Союз української державности домагаєть ся, щоб у міжнародній мировій конференції взяли участь і представники українського народу.

Інструкторські українські курси. Як доносить „Кіевская Мысль“ з дня 27 мая ст. ст., українське Товариство шкільної освіти в згоді з куратором шкільної освіти відкрило дня 28 мая інструкторські курси для підготовки лекторів на літні учительські курси.

Українська фракція у київській раді військових депутатів. „Кіевская Мысль“ з 27 мая ст. ст. доносить: В раді військових депутатів київської округи депутати Українці виділили ся в окрему українську фракцію на такій платформі: 1) Ціло фракції є об'єднати всіх депутатів Українців у справах переведення в життє національно-територіальної автономії України в межах демократичної, федеративної російської республіки; 2) до української фракції приймають усіх депутатів Українців, незалежно від їх партійних поглядів, але при умові, що вони признають першу точку платформи; 3) українська фракція складаєть ся з двох секцій: соціалістичної й несоціалістичної; до соціалістичної секції належать соціалні демократи, соціал-революціонери, соціалісти-народники та всі ті, які спочувають сим партіям; до несоціалістичної секції належать усі інші, як партійні, так і непартійні члени фракції; 4) постановам фракції підлягають усі члени фракції, коли се не противить ся їх партійній дисципліні; в противнім випадку вони без дозволу фракції не мають права виступати на загальних зборах ради військових депутатів київської округи на шкоду напрямку фракції. Бюро фракції містить ся в бувшій царській палаті. Секретарь фракції приймає від 10 до 3 год. Звідтиж посилають агітаційну українську літературу на провінцію. Фракція просить товаришів з фронту посилати всякі відомости про їх життє на адресу: Київ, Палата, Рада військових депутатів київської округи, Українська фракція.

Зїзд залізничних учителів у Києві. У „Кіевской Мысли“ з дня 14 червня н. ст. читаємо: Закінчив ся зїзд учителів і управителів залізничних шкіл південно-західних залізниць. Зїзд прийняв такі постанови: 1. При переведенню української школи повинні брати ся на увагу інтереси меншостей. Школа не повинна брати участі в розв'язанню питань, получених з національним самоозначенням населення. При здійсненню українзації потрібно рахувати ся з волею населення. Загально-державна мова повинна вводити ся в науку на другім році. В усіх школах на південно-західних залізницях треба завести курс українознавства, а в російських школах, за згодою населення, курс української мови. Потрібно завести в школах українські бібліотеки. 2. Школа

може й повинна давати релігійно-моральне виховання. Наука божого закона повинна обіймати головним чином читання і пояснення евангелія. Питання про обовязковість чи необовязковість навчання божого закона має рїшати ся місцевою шкільною радою. 3. В справі організації учителів постановлено увійти в склад загально-російського учительського союзу. 4. В справі шкільної управи постановлено, що управа шкіл здійснюєть з двома органами: автономною педагогічною радою з представниками від батьків і шкільною радою, яка складаєть ся з усіх членів педагогічної ради й рівного їм числа представників громадянських організацій і організацій батьків учеників.

Український катехизм. „Рѣчь“ з 22 червня н. ст. подає, що одно українське видавництво у Києві видало катехизм, в яким говорить ся, що всі люде наші браття, але не Москва, не Ляхи, не Угри, не Румуни й Жиди. Се вороги нашого народу так довго, як довго вони панують над нами та гнетуть нас (Се з відомих десятих заповідей, виданих свого часу У.Н.П. Повторення сього видання ледви чи можна уважати відповідним. Ред.).

На Шевченковім святі в селі Кирилівці, уладженім звенигородською повітовою управою на другий день Зелених Свят, виступав зі своїм хором звісний український композитор диригент А. Кошиць з Києва.

На селянськїм зїзді в Житомирі, як доносить „Кіевская Мысль“ з 9 червня н. ст., крім ухвал у земельній справі, як передача землі в руки народу без викупу, скасування приватної власності на землю, жадання про заборону договорів щодо купна та заставу земель і ин., прийнято також ухвали про відокремлення церкви від держави, про федеративний устрій російської республіки та про автономію України, з забезпеченням прав національних меншостей.

Народня школа ім. Котляревського в Полтаві переминяєть ся в середню школу. „Кіевская Мысль“ з 9 червня н. ст. доносить, що на надзвичайних зборах повітового земства ухвалено школу ім. Котляревського переминити на середню школу (очевидно з українською викладовою мовою).

Українці-матроси за українзацією флотських частей. „Кіевская Мысль“, з 9 червня н. ст. доносить з Петрограду, що матроси Українці піднесли жадання в імя рівности та братерства народів об'єднати всіх матросів-Українців для спільної служби у флоті на однім з кораблів балтійської флотії, от хочби на міноносці „Україна“. Гельсінґфорська рада депутатів армії та флотії, йдучи назустріч домаганням Українців і поділяючи їх змагання, постановила підтримати жадання Українців перед командантом балтійської флотії.

Краєвий учительський зїзд в Одесі. Як доносить „День“ з 17 червня н. ст., відбув ся в Одесі краєвий учительський зїзд, який присвятив багато уваги справі націоналізації школи. Прийнято резолюцію, в якій говорить ся, що в рами національної автономії повинно входити заведення національної школи, утримання якої повинно опирати ся на державних і муніципальних фондах. Національна школа повинна вціплювати в учеників любов до вітчизни. Зїзд признав необхідним заснування поруч з українськими й жидівськими національними школами осібних ще шкіл для Великоросів.

Український соціалістичний клуб „Праця“ в Петрограді. „Кіевская Мысль“ з дня 14 червня н. ст. доносить з Петрограду, що там відкрив ся перший український соціалістичний клуб під назвою „Праця“, який поставив собі ціль пропагувати соціалізм і автономію України.

Відозва Дорошенка до населення Галичини й Буковини. „Рѣчь“ з дня 20 червня н. ст. в телеграмі з Києва доносить, що краєвий комісар окупованої Галичини й Буковини Дорошенко видав відозву до населення, в якій він говорить, що попередня політика російських властей у відношенню до місцевого населення стояла в тіснім звязку з загальним напрямком політики царського правительства й тепер цілком відкидаєть ся. Нова власть не вважає можливим накидати населенню чогось такого, що нарушувало-б його попередній громадсько-адміністративний устрій, вважає справедливим поробити всякі заходи, щоб облегчити становище мешканців

зайнятого краю, і відкидає всяку думку про утиски й обмеження у відношенні до всіх народностей краю. Предметом особливих старань нової влади буде упорядкування апровізаційної справи й в сій цілі організується галицько-буковинський апровізаційний комітет.

Російські часописи про В. Темницького. Російські часописи містять замітки про становище українського делегата з Австрії на соціалістичній конференції в Стокгольмі. У „Кієвскій Мисль“ з дня 14 червня н. ст. находимо телеграму про розмову кореспондента газети з Темницьким. Подаєть ся тут в скороченню відоме з попереднього числа „Вістника“ освідчення Темницького в українській справі на конференції з деякими додатками, які напевно належать не Темницькому, а кореспондентови, як се було з кореспондентом „Pester Lloyd-у“.

Національні домагання Жидів на Україні. „Кієвская Мисль“ доносить, що 24. мая відбула ся нарада краєвої організації сіоністів. Прийнято таку резолюцію в національній справі: а) незалежно від краєвої автономії, яку дістають територіальні нації, кожда нація, що живе на території Росії, творить окремий національний союз публично-правного характеру, який має право юридичної особи, також право петицій; б) союз провадить свої національні справи цілком автономно; в) в його склад входять усі члени, приналежні з походження до даної національності, які не заявили свого виступлення з нього, незалежно від місця замешкання; г) до розпорядимости поодиноких національних союзів відчислюють ся з загально-державних і місцевих грошевих засобів деякі суми на спеціальні потреби союзу, відповідно до кількості його членів; незалежно від сього союз має право для тоїж самої цілі примусово оподаткувати своїх членів на основах, установлених загальними законами; г) мови всіх без виїмки націй, що живуть на території Росії, мають рівні права в школі, суді, урядуванню, на публичних зборах, у пресі й загалом всюди в приватнім і публичнім життю; д) коли в якійсь місцевості якась нація досягає призначений законом відсоток цілого населення, всі державні інституції сеї місцевості, як місцеві, так і загально-державні мусять по бажанню дотичних сторін уживати мови сеї нації в зносинах з її членами на письмі й устно, причім усі законодавні акти, офіційні повідомлення та загально-обовязкові постанови місцевих властей підлягають опублікуванню в мові такої сеї нації; е) кожда нація повинна мати право діставати освіту в своїй мові на кошт держави.

Лист з України до полоненого. Полонений з фрайштадтського табору К. Д. одержав з України отсей лист: Мурафа 1917 р. 29/III. Щиро вітаю Шановного К. з великими днями, як ми оце зараз празнуємо, власне кажучи „днями“, бо звичайно у нас негільки один „Великий день“, а „великі дні“. Ви мабуть уже знаєте, що ми всі кричимо: „Да здравствует федеративна республіка Росії, да здравствует Вільна Україна“. Боже, Ви не уявляете (собі), яка радість сповнила всіх після державного руху, ми ніби-то знов народились на світ, щоб з новими силами працювати на рідній ниві. Скрізь тільки й чути закляки до праці, до праці, до єднання. Да, Ви питаєте про Кобзаря (С. Кучугуру-Кучеренко), він — благополучний, зараз його кличуть скрізь, щоб нагадував, що: „Ще не вмерла Україна“. Хотілось би багато дечого написати, та нігде, хай колись. Я учителюю в харківським повіті в с. Пересічна. Прощайте. Феня Пушкар“.

Виказ жертв.

На цілі Союзу визволення України: Михайло Терлецький з Борислава 100 кор. Збірка Антона Весоловського серед робітників Українців бориславсько-тустанівської полоси 150 кор. 40 сот.

На волинські школи: Гриць Дубик, збірка 105 К. 30 сот., о. Дм. Панасевич 12 К., Гриць Лещипин 20 К., Мечислава Черніївна уч. 3 К.

На національний фонд: полонені Українці: І. Портяно 4 К, С. Копачинський 3 К, П. Лопачинський 4 К, П. Пастушак 2 К. М. Пастушин, Мих. Повержук, Іван Бобров, Мих.

Пилат разом 8 К, Антін Поліщук 50 сот. Герасим Гайдар 10 К. і учителька Мечислава Черніївна 3 К. й кличе п. Є. Яворського, п. Т. Синеньку, п. Р. Дзекяра і п. Запеху!

Подані в 153 ч. Вістника 30 К яко від української бібліотеки на бойовий фонд призначені організацією полонених Українців табору Дунасерадагель на Український Національний Фонд у Києві.

Купуйте дешеві й загально-доступні видання Союзу визволення України:

	к.с.
1. В. Антонович. Хмельниччина в повісти Г. Сенкевича	—40
2. М. Богданович. Білоруське відродження	—40
3. Іп. Бочковський. Фінляндія та фінляндське питання	1'20
4. Н. Boczkowski. Ukraјina a ukrajinská otázka. (Україна й українське питання). По чеськи. З картою України	1'—
5. Вяч. Будзиновський. Як Москва нищила Україну	—60
6. М. Возняк. Наша рідна мова. З 18 портретами	—20
7. Памяти Івана Франка. Опис життя, діяльності й похорону. Зладив М. Возняк. З 12 малюнками	1'—
8. Вол. Гнатюк. Національне відродження австро-угорських Українців (1772—1880 pp.)	—80
9. Вол. Гнатюк. Українська народна словесність	1'—
10. Prof. M. Hruschewskyj. Die ukrainische Frage in historischer Entwicklung (Укр. справа в історичнім розвитку)	—50
11. Проф. М. Грушевський. Як жив український народ	—50
12. Вол. Дорошенко. Українство в Росії. Найновіші часи. З численними портретами	1'20
13. Б. Заклинський. Що треба знати кождому Українцеві	—30
14. Памятка книжна Союзу визволення України і календарь на 1917 р. з 103 іл. Ціна 2'50 опр. прим.	3'70
15. О. Кириленко. Українці в Америці	—50
16. G. Cleinow. Das Problem der Ukraina. Українська проблема	—20
17. О. Кобець. В Тарасову ніч. З образками	—50
18. О. Кобець. З великих днів. З образками	—50
19. Др. І. Крипакевич. Українське військо. З малюнками	—40
20. Dr. E. Lewuskyj, Galizien	—60
21. Др. Е. Левицький. Листи з Німеччини	—80
22. Др. М. Лозинський. Галичина в життю України	—60
23. М. Лозинський. Іван Франко. З портретом Ів. Франка	1'—
24. Др. М. Лозинський. Михайло Павлик	—40
25. Др. Осип Назарук. Саїдами Українських Січових Стрільців. З малюнками	3'50
26. Др. Іван Пулюй. Ukraina und ihre internationale politische Bedeutung	—80
27. St. Rudnyckyj. Ukraina. Land und Volk. Бр. 10'— в полотні 12'—	12'—
28. Сім пісень. Гостинець для українських воєнків. З нотами	—20
29. О. Скоропис-Иолтуховський. Значінне самостійної України	—20
30. Проф. С. Томашівський. Церковний бік української справи	—30
31. M. Trotzkuj. Die ukrainische national-politische Bewegung	—50
32. М. Троцький. Литовці	—40
33. V. Choma-Dovskij. Ukraјina i Ukraјinci (по хорватськи)	1'—
34. Др. Л. Цегельський. Русь-Україна і Московщина-Росія	—80
35. Чужинці про українську справу	—40
36. Т. Шевченко. Кобзарь. 2-ий випуск Бр. 1'— в опр.	1'50
37. Проф. І. Шишманов. Роль України в болгарським відродженню	—20

Набувати можна отсі всі книжки в Адміністрації видавн Союзу визволення України. Wien, VIII., Josefstädterstr. 79, II, St., T. 6.

На жаданне висилаєть ся поштовий чек ч. 107.090.

В адміністрації „Вістника С. В. У.“ можна набути отсі книжки видавництва „Відродження“:

Ів. КОТЛЯРЕВСЬКИЙ. Наталка Полтавка	Ціна 60 сот.
Гр. КВІТКА-ОСНОВ'ЯНЕНКО. Перекотиполе	40 "
Ів. ФРАНКО. До свігла	40 "
В. ВИННИЧЕНКО. На пристані	40 "
М. ГРУШЕВСЬКИЙ. Про укр. мову й укр. школу	48 "
М. ПОРШ. Про автономію України	60 "
Б. СВДЕРСЬКИЙ Економічні нариси	80 "

Просимо усіх наших Читачів ласкаво вивірвати залеглости, відновити передплату на другий піврік і зеднувати нам нових передплатників серед своїх знайомих. При зміні адреси необхідно висилати 50 сот.

Коли заходить трудність при в и с л ц і грошей, можна усякі квоти висилати поштовими марками.

Тим, хто не вивірняє залеглости й не відновить передплати, здержить ся висилку Вістника. Адміністрація.

З м і с т : Записка Української Центральної Ради тимчасовому правительству. — Свято революції скінчило ся! Настає грізний час! — Всеукраїнський селянський зїзд у Києві. — Український військовий рух. — Національне питання в загально-російській Раді селянських депутатів. — Вісти.

Відповідає за редакцію: Микола Троцький.
З друкарні Адольфа Гольдгавзена у Відні.